

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022

Bc. Michal Procházka

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ
Katedra policejních činností

**Vývoj migrace z pohledu Evropské unie,
historie, současný stav, trendy, aktuálně
přijímané závěry, perspektivy
společných evropských postupů**

Diplomová práce

**The development of migration from the European Union
perspective, history, current status, trends,
conclusions, potential for common European practices**

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
JUDr. Miloslav SMETANA

AUTOR PRÁCE
Bc. Michal PROCHÁZKA

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury

.

V Praze, dne 09. 03. 2022

.....
Bc. Michal PROCHÁZKA

Poděkování

Upřímně děkuji panu JUDr. Miloslavu SMETANOVI za vedení diplomové práce, za mimořádnou ochotu a vstřícnost při poskytování cenných rad.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou a dopady migrace na území členských států Evropské unie. Pojednává o jednotlivých migračních teoriích, typologiích, o historii migrace v Evropě a o vývoji migrační politiky. Dále se věnuje vývoji migrace, hlavním migračním trasám, orgánům, organizacím, systémům a prostředkům, kterými se Evropské unie snaží kontrolovat migraci a jednotlivé migrační vlny. V praktické části práce byl realizován a vyhodnocen dotazníkový výzkum za účelem zjištění názorů a postojů obyvatel České republiky v otázkách spojených s migrací do Evropské unie. Zabývá se také zjištěním pohledu občanů České republiky na pozitivní a negativní dopady migrace v oblastech bezpečnosti, kultury a sociálního prostředí a v čem respondenti spatřují hlavní hrozby.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace, nelegální migrace, migrační politika, migrant, Evropská unie, schengenský prostor,

ANNOTATION

The thesis deals with issues and impacts of migration on the territory of the European Union. It discusses different migration theories, typologies, the history of migration and the development of migration policy. It also looks at the evolution of migration, the main migration routes, the institutions, organisations, systems which the EU In the practical part of the thesis, a questionnaire survey was carried out and evaluated in order to determine the opinions and attitudes of the population of the Czech Republic on issues related to migration to the European Union. It also deals with finding out the views of the citizens of the Czech Republic on the positive and negative impacts of migration in the areas of security, culture and social environment and where the respondents see the main threats.

KEY WORDS

Migration, illegal migration, migration policy, migrant, European Union, schengen area,

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 DEFINOVÁNÍ POJMŮ SPOJENÝCH S MIGRACÍ	9
1.1 DEFINICE MIGRACE	10
1.2 VYMEZENÍ POJMU NELEGÁLNÍ MIGRACE	13
1.3 DEFINICE POJMU MIGRANT A ROZDĚLENÍ DO KATEGORIÍ.....	14
2 TEORIE A TYPOLOGIE MIGRACE	15
2.1 NEOKLASICKÁ TEORIE MIGRACE	16
2.2 NOVÁ EKONOMIE MIGRACE	17
2.3 TEORIE DVOJÍHO (SEGMENTOVANÉHO) PRACOVNÍHO TRHU.....	17
2.4 TEORIE MIGRAČNÍCH SÍTÍ.....	18
2.5 DŮVODY A TYPOLOGIE MIGRACE	19
3 HISTORIE MIGRACE V EVROPĚ.....	20
4 HISTORIE MIGRAČNÍ POLITIKY EU	22
4.1 MEZIVLÁDNÍ SKUPINA TREVI.....	23
4.2 SCHENGENSKÉ DOHODY	24
4.3 DUBLINSKÁ ÚMLUVA NEBOLI DUBLINSKÉ KONVENCE	25
4.4 SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII (MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA).....	26
4.5 AMSTERODAMSKÁ SMLOUVA.....	27
5 SPOLEČNÁ MIGRAČNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE A JEJÍ VÝVOJ	27
5.1 ZASEDÁNÍ V TAMPERE	28
5.2 HAAGSKÝ PROGRAM	28
5.3 PRŮMSKÁ SMLOUVA.....	29
5.4 GLOBÁLNÍ PŘÍSTUP K MIGRACI	29
5.5 PLÁN POLITIKY LEGÁLNÍ MIGRACE.....	30
5.6 PŘÍSTĚHOVALECKÁ POLITIKA V EVROPSKÉ UNII	31
5.7 EVROPSKÝ PAKT O PŘÍSTĚHOVALECTVÍ A AZYLU	33
5.8 LISABONSKÁ SMLOUVA.....	34
5.9 STOCKHOLMSKÝ PROGRAM	35
6 ORGÁNY A ORGANIZACE EVROPSKÉ UNIE	36

6.1	AGENTURA FRONTEX.....	37
6.2	EVROPSKÝ PODPŮRNÝ ÚŘAD PRO OTÁZKY AZYLU (ESAO)	39
6.3	AGENTURA PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA (FRA)	40
6.4	EUROJUST	41
6.5	EUROPOL	41
6.6	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM II (SIS II)	42
6.7	INFORMAČNÍ SYSTÉMY EU A JEJICH SPRÁVA	44
7	VÝVOJ MIGRACE	46
7.1	MIGRAČNÍ TRASY DO EU	47
7.2	DOPADY A HODNOTY MIGRACE V EU	48
	PRAKTICKÁ ČÁST	50
8	DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM.....	50
8.1	ÚVOD	50
8.2	METODOLOGIE VÝZKUMU	52
8.3	PRŮBĚH ZÍSKÁVÁNÍ DAT A INTERPRETACE	53
8.4	VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT	53
8.5	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY A ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	65
	ZÁVĚR.....	67
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	70

ÚVOD

V diplomové práci je zpracováno téma týkající se vývoje migrace z pohledu Evropské unie. Práce je zaměřena na historii, vývoj a současný stav a možnou perspektivu společných evropských postupů v budoucnu. Toto téma je stále aktuální a velmi důležité v otázce udržitelnosti a vývoje Evropské unie především v dnešní době, kdy je Evropa značně zasažena přílivem migrantů. Z toho plyne i název diplomové práce: „Vývoj migrace z pohledu Evropské unie, historie, současný stav, trendy, aktuální přijímané závěry, perspektivy společných evropských postupů“.

Migrace jako taková je přirozeným společenským jevem, který je v určitém ohledu přínosný a vítaný. Stejně jako v jiných směrech a situacích může mít i negativní dopady a společnost ji může vnímat velmi negativně. Z těchto důvodů je otázka migrace z pohledu správného nastavení pravidel a právních předpisů zásadní a je na orgánech Evropské unie a orgánech členských států, aby tuto problematiku komplexně uchopily a tyto normy správně a pečlivě nastavily, stejně tak včasné a pružně reagovaly na případné změny v jejich trendech.

Odborným cílem teoretické části práce je analýza podmínek a právních předpisů týkajících se migrace a migrační politiky v průběhu historie až po současnost, zaměřená primárně na evropský kontinent. Specifický cíl práce se zabývá analýzou a vytvořením souboru hlavních společných právních norem, pravidel a předpisů týkajících se migrace, které jsou závazné pro všechny členské státy. Dále bude provedena syntéza získaných poznatků pro utvoření závěrů de lege ferenda.

Cílem praktické části práce je zmapovat pohled obyvatelstva České republiky v otázkách spojených s migrací do Evropské unie. Je využito výzkumného šetření pomocí dotazníkové formy se zaměřením na pohled v otázkách pozitivního a negativního dopadu migrace v oblastech bezpečnosti, kultury a sociálního prostředí a v čem spatřují respondenti hlavní hrozby.

Práce je postavena na analýze a syntéze odborné literatury. Důležitým zdrojem informací jsou také podklady z internetového prostředí a důležité

připomínky a názory odborníků ze strany Ministerstva vnitra, zahraničních věcí a Policie České republiky.

Hlavní metodou k dosažení stanovených cílů diplomové práce je teoretická analýza a syntéza informací, jejich studium a vyhodnocování. Zdroje využití v této práci jsou čerpány především z domácí a zahraniční literatury, článků a internetových zdrojů.

Účelem je dané téma komplexně zpracovat s využitím dostupných zdrojů, zamyslet se nad aktuálním stavem a k určitým oblastem poskytnout i vlastní názor.

1 Definování pojmů spojených s migrací

V posledních letech značně stoupl zájem o problematiku migrace lidí, a to jak na mezinárodní úrovni, tak i u laické veřejnosti. Přesto však vymezení samotného pojmu je problematické nebo přinejmenším vymezení pojmu migrace není jednoznačné. Odhady počtu lidí, kteří jsou usídleni mimo země jejich narození, jsou zhruba kolem 272 milionů, což je asi 3,5% světové populace. Jedná se o poslední zveřejněná data v roce 2020 od International organization for migration (dále jen IOM).¹

Problematika migrace je interdisciplinárním jevem, kdy je předmětem zkoumání například ze strany politologie, ekonomie, demografie, sociologie a jiných oborů. Jako reakce na problematiku migrace z globálního pohledu vznikl v roce 2014 a v roce 2019 byl přepracovaný *Glossary of migration*² vydaný mezinárodní organizací IOM se sídlem ve Švýcarsku, který v oblasti migrace působí již od roku 1951.

Organizace IOM ve své publikaci mluví o migraci jako o přesunu osob z místa jejich obvyklého pobytu buď přes mezinárodní hranici nebo v rámci jednoho státu, kdy není rozhodující, zda jde o krátkodobý nebo dlouhodobý přesun.³ Vzhledem ke značnému nárůstu počtu migrujících osob se v posledních letech stala otázka míry dopadů sociálních a ekonomických na společnosti hostující tak i mateřské velmi naléhavou. Hostující společnosti nejčastěji řeší základní otázky v oblasti: nastavení imigrační politiky, uplatnění a začlenění imigrantů v dané společnosti a dopady na hospodářství společnosti.

Správné posouzení a vyvození závěrů z uvedených otázek spojených

¹ *WORLD MIGRATION REPORT 2020* [online]. Switzerland: International Organization for Migration, 2020 [cit. 2021-10-23]. ISBN e-ISBN 978-92-9068-789-4. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf, str. 3

² *INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION* [online]. [cit. 2021-10-12]. Dostupné z: <https://www.iom.int/glossary-migration-2019>

³ *Glossary on Migration: INTERNATIONAL MIGRATION LAW* [online]. 2019 [cit. 2021-10-12]. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf, str. 137-138

s migrací je zásadní a má značné dopady na danou hostující společnost a její následný vývoj. Vezmeme-li například vysoce kvalifikované migranty, u kterých je vysoký předpoklad adaptace a začlenění se do sociálního prostředí, pak může dojít k vyřešení problému chybějící pracovní síly v dané společnosti. Naopak pokud vezmeme v úvahu imigranty s nízkou kvalifikací a minimální snahou o socializaci a začlenění, pak lze předpokládat značné zatížení sociálního systému dané společnosti. Ze strany pracující společnosti může být migrace také vnímána jako negativní vliv, kdy může dojít k omezení nabídky pracovních míst pro tuzemské obyvatele a tím zvýšení míry nezaměstnanosti a do určité míry i snížení průměrných platů u profesí s nízkou nebo střední kvalifikací vzhledem k tomu, že cizinci mohou být ochotní pracovat za nižší mzdy.

1.1 Definice migrace

Jak již bylo zmíněno v úvodní části kapitoly migrace, termín bývá definován rozdílnými způsoby a problematika pod něj spadající je zkoumána různými obory. Samotný pojem je využíván již po staletí a původně pochází z latinského slova „migratio“. V překladu znamená přemístění nebo stěhování. V mnoha encyklopediích bývá termín migrace vykládán nebo definován jako přemísťování, přecházení, přestěhování nebo změna místa pobytu, kde objektem můžou být lidé, rostliny, zvířata, data apod. V této diplomové práci se v případě termínu migrace bude pojednávat pouze v souvislosti s člověkem potažmo s lidmi. V případě migrace můžeme také hovořit o procesu, který je časově méně či více ohraničený, při kterém dochází k přesunu obyvatelstva z bodu A do bodu B, kde je zásadní překročení státní hranice. Jde tedy o přesun obyvatelstva mezi jednotlivými státy. Velmi často dochází k záměně s pojmem mobilita, proto je třeba uvést, že v případě migrace se jedná o trvalou změnu pobytu, zatímco u mobility se jedná spíše jen o dočasnou změnu nebo o krátkodobější přesun. Jednoduchým případem mobility je například dojíždění lidí za prací do jiného města nebo státu.

Například odborník na problematiku migrace sociální geograf doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc. definuje migraci jako jednu z forem prostorové mobility obyvatelstva, kterou chápeme jako pohyb obyvatelstva v geografickém prostoru

z důvodu uspokojování potřeb v širokém významu pojmu. Prostorová mobilita tedy není pouze přemístěním, ale jde o proces volby místa ve spojení s emocionální vazbou k prostorovým celkům nebo objektům.⁴ Migraci můžeme dále členit jako imigraci nebo emigraci. Například osoba, která opouští svou zemi původu, se stává emigrantem a naopak osoba, která se snaží uplatnit na území jiného než domovského státu, je označována jako imigrant, jinak řečeno přistěhovalec. To znamená, že každý emigrant i imigrant je vlastně migrantem. V některých publikacích můžeme narazit i na pojem reemigrace, kdy se v tomto případě jedná o návrat osob do země svého původu, odkud se odstěhovaly, ať už na základě dobrovolného nebo nedobrovolného rozhodnutí.

Dále rozlišujeme migraci dobrovolnou a nucenou, v případě dobrovolné migrace se člověk sám dobrovolně rozhoduje opustit zemi svého původu, zatímco u nucené je násilně nucen opustit zemi původu ať už z důvodu například diktátorského režimu, válečných konfliktů nebo etnické nesnášenlivosti. V těchto případech lidé často ani nemají jinou možnost než opustit svá obydlí. Dobrovolnou migraci můžeme dále rozdělit na pracovní, řetězovou, neimigrační a v neposlední řadě inovační. U *pracovní migrace* je velmi často důvodem snaha získat lepší životní úroveň, zlepšení životních podmínek nebo vyšší mzda za vykonanou práci. V případě *řetězové migrace* se jedná převážně o slučování rodin, jejím příkladem může být migrační krize v Evropě, kdy v první vlně přicházeli muži jako živitelé rodin a v další vlně, která následovala po pár letech, pak přišly jejich ženy s dětmi. O *neimigrační migraci* hovoříme v případech, kdy do země přicházejí cizinci za účelem studia, vzdělávání či provádění výzkumu, nikoliv za účelem získání vyšší životní úrovně nebo usazení se v dané zemi. *Inovační migrace* do určité míry souvisí s pracovní migrací, protože lidé opouští své domovy s cílem získat lepší postavení ve společnosti, tedy zlepšení nebo inovování své současné pozice.⁵

Z pohledu počtu lidí můžeme migraci dělit na *masovou*, *kolektivní* nebo *individuální*. U masové migrace se jedná o počty osob, které dosahují nebo převyšují únosnou mez cílových destinací. V případě kolektivní migrace dochází

⁴ DRBOHLAV, Dušan. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1, str. 15.

⁵ PALÁT, Milan. Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2013. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-161-0, str. 13.

k migraci 2 nebo více osob, ale počet osob se ani zdaleka neblíží únosné výši a v případě *individuální migrace* hovoříme vždy pouze o jedné migrující osobě.

Pokud se zaměříme na čas, tak migraci můžeme rozdělit do skupin na *krátkodobou, přechodnou, dlouhodobou a kyvadlovou*. Zásadní rozdíl mezi dlouhodobou a krátkodobou migrací je ten, že dle odborníků je krátkodobá migrace zhruba kolem jednoho roku, v případě delší doby se jedná už o migraci dlouhodobou. O *přechodné migraci* hovoříme, pokud migrant vykonává ekonomickou činnost po určitou dobu mimo svou domovskou zemi. *Kyvadlová migrace* je naopak pravidelné střídání výkonu ekonomické činnosti mezi domovskou a jinou zemí, kdy se cizinec opakovaně vrací do jiné země, aby zde vykonával práci.⁶

Další dělení migrace může být na vnitřní a mezinárodní. Jak už význam slova vnitřní naznačuje, jedná se o migraci obyvatelstva na území jednoho státu. Nedochozí tedy k překračování státní hranice daného státu. Může být způsobena například nedostatkem práce v daném regionu a osoby se tak rozhodnou přesídlit do regionu, kde je nabídka práce vyšší nebo za vyšší mzdu. Stejně tak mohou být motivací k vnitřní migraci lepší životní podmínky jako například kvalita životního prostředí v regionu nebo kvalitnější sociální vybavenost.

Mezinárodní migraci do velké míry ovlivňují postupně se měnící a vyvíjející se trendy ve světě, které bývají označovány jako „push“ a „pull“ faktory. Mezi tzv. „push“ faktory, jinak řečeno „vyhánějící“ faktory, můžeme řadit například válečné, národní nebo náboženské konflikty, demografický růst, zhoršení kvality životního prostředí, ekonomickou nestabilitu, negativní změny životních standardů apod. Mezi tzv. „pull“ faktory řadíme například vysokou kvalitu života a životních podmínek, ekonomickou stabilitu a růst ekonomiky, vysokou míru svobody ať už ekonomickou, společenskou nebo sociální. Tyto faktory lákají migranty především do zemí západní Evropy. Vnější migrace dle statistik policie pozvolna roste, i když její průběh značně ovlivnila zavedená opatření a nařízení přijatá v souvislosti s šířením onemocnění COVID-19⁷

⁶ PALÁT, Milan. Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2013. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-161-0, str. 13.

⁷ Nelegální migrace v ČR v období od 1. 1. 2021 do 31. 12. 2021. Policie.cz [online]. 14. ledna 2022 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-cr-v-obdobi-od-1-1-2021-do-31-12-2021.aspx>

1.2 Vymezení pojmu nelegální migrace

Před samotným definováním pojmu nelegální migrace je dle mého názoru nutné v první řadě nahlédnout na termíny, které se v této souvislosti v EU nebo ve světě používají. Ku příkladu na území České republiky jsou v této problematice nejvíce užívány termíny nelegální, ilegální či nezákonná migrace. Naopak ve světě potažmo v EU je často užíváno termínů jako „illegag, irregular nebo anauthorized a undocumented“. V této práci bude primárně používán termín nelegální migrace především proto, že je v literatuře užíván nejčastěji a všechny termíny se do velké míry překrývají.

Samotné vymezení pojmu nelegální migrace není nijak náročné, jelikož v samotném vymezení termínu a rozlišení jeho podskupin panuje značná shoda v dostupných zdrojích a autoři se v zásadě shodují na rozdělení nelegálních migrantů do šesti skupin. Mezi tři základní skupiny nelegální migrace řadíme: nelegální vstup, nelegální pobyt a nelegální práce, kdy lze skupiny mezi sebou navzájem kombinovat a tím naplňovat více podmínek nezákonnosti. Následujících šest skupin je definováno následovně: ⁸

1. Cizinec vstoupí na území členského státu EU legálně a je držitelem zákonem předepsaného oprávnění k pobytu na území daného státu. Avšak tento cizinec vykonává zaměstnání bez povolení k práci na území státu nebo vykonává práci na jiném místě, než ke kterému svým povolením disponuje.
2. Cizinec vstoupil na území EU zcela legálně, ale v současné době lze jeho pobyt na území označit jako nelegální například z důvodu skončení doby platnosti jeho víza nebo zrušení víza.
3. Cizinec vstoupil na území členského státu legálně, ale nelegálně na území EU pobývá i přesto, že nepracuje.
4. Cizinec vstoupil na území EU nelegálně, nelegálně na území pobývá, ale nevykonává žádnou ekonomickou činnost.

⁸ SCHEU, Harald Christian a Michal ČÁSTEK. Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. Eupress. ISBN 978-80-7408-031-9, str 15-19.

5. Cizinec je ve stejné pozici jako v předchozím bodě s rozdílem, že vykonává ekonomickou činnost.
6. Cizinec vstoupil nelegálně na území EU, ale v současné době je na území legálně, například z důvodu uzavření sňatku s občanem EU, ale nelegálně vykonává ekonomickou aktivitu

V EU dělíme primárně pobyty na nelegální, které jsou nežádoucí a na pobyty legální, které jsou prospěšné pro EU. Legální pobyty můžeme rozdělit například podle délky pobytu a s tím spojených práv a povinností. Jde tedy o pobyty krátkodobé do devadesáti dní, dlouhodobé nad devadesát dní a trvalé pobyty bez časového omezení.

1.3 Definice pojmu migrant a rozdělení do kategorií

Dle definice Organizace spojených národů (dále jen OSN) se migrantem stává osoba, která opustila hranice domovské země a na území jiného státu setrvala déle než jeden rok.⁹ K rozdělení migrantů do kategorií se věnuje velká řada autorů a knih. Například Milan Palát ve své knize Ekonomické aspekty mezinárodní migrace dělí migranty následovně.

V případě *uprchlíka* jde o osobu, která naplňuje znaky uprchlíka, jak jej definuje Ženevská úmluva. Jde především o osoby, které se nemohou nebo nechtějí do země původu vrátit z odůvodněného strachu z pronásledování kvůli rase, národnosti, náboženskému vyznání, politickému názoru nebo členství v sociální skupině.¹⁰ Osoba, které byl přiznán statut uprchlíka, je v České republice označována jako azylant. *Imigrantem* je cizinec, který do země určení jde za účelem dlouhodobějšího pobytu. *Emigrant* je naopak osoba, která opustila zemi svého původu nehledě na důvody, které ji k tomu vedly. U *nelegálního migranta* jde o vstup osoby na území cizí země bez potřebného oprávnění nebo

⁹ Who Counts as a Migrant? Definitions and their Consequences. Migrationobservatory [online]. 2019 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/who-counts-as-a-migrant-definitions-and-their-consequences/>

¹⁰ Ženevská úmluva – Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951, ve znění Newyorského protokolu. OSN [online]. 1951 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>

pokud tato osoba již na území bez tohoto oprávnění pobývá. V případě osob, které v zemi pracují po konkrétní dobu, zpravidla po dobu pracovní smlouvy a následně se vracejí do země původu, označujeme jako *dočasné pracovní migranty*. U *vysoce kvalifikovaných migrantů* se jedná o osoby s vysokou kvalifikací nebo vzděláním, jak vyplývá z názvu, a tyto osoby jdou do země za účelem práce. Další kategorií jsou *rodinní příslušníci*, zde se jedná o osoby, které do země vstupují za svými rodinnými příbuznými, kteří v dané zemi již delší dobu pobývají. *Navrátilci* jsou osoby, které se do země svého původu vracejí po určité době.¹¹

2 Teorie a typologie migrace

U migračních teorií, které se snaží vysvětlit příčiny migrace a dopady na danou společnost si můžeme všimnout, že mají velmi podobný problém jako u definování samotného pojmu migrace. Je to především dáno tím, že se jedná o fenomén, který zasahuje do rozdílných vědních oborů a každý z těchto oborů se jej snaží uchopit jiným způsobem, a to působí značné rozdíly v pohledu na danou problematiku potažmo vyjádření samotné teorie. Do určité míry je to dáno i tím, že se jedná o historicky dlouho trávající ekonomický, sociální a demografický jev, který je ovlivněn dalšími faktory a je velmi obtížné jej do budoucna předvídat stejně tak jeho dopady na danou společnost nebo území. Dopady mohou ovlivnit útlum, stagnaci, ale i rozvoj domovské tak i cílové země. Při snaze o vytvoření definice teorie migrace dochází k tomu, že se jednotlivé vědní obory ve snaze o ustanovení teorie rozcházejí v pohledech na danou věc a definují ji pouze z pohledu dané vědní disciplíny a tím do značné míry sklouzávají do monotematicnosti oborového pohledu. Prof. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc. kupříkladu uvádí: „*Drtivá většina z tzv. teorií migrace nejsou v pravém slova smyslu teoriemi. Nesplňují totiž některá základní kritéria, která v případě teorií musí být dodržena. Například nemají obecnou platnost, jednotlivé části nejsou logicky provázány nebo například nemají současně funkci explanační*

¹¹ PALÁT, Milan. Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2013. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-161-0, str. 14-15.

i predikační. Často tedy jde spíše o tzv. koncepty, perspektivy, přístupy, modely či prostou kumulaci nahromaděných pravidelností.“¹²

Z toho plyne závěr, že v současné době není žádná celistvá, všeobjímající teorie migrace, která by obsáhla pojem ve všech nebo aspoň ve většině vědních disciplín, kterých se migrace dotýká. Tento stav dle mého názoru velmi dobře shrnuje PhDr. Mgr. Andrea Baršová, Ph.D.: „*Jednotlivé teorie lze brát jako různá heuristická vodítka, jejichž relativní užitečnost závisí na předmětu a otázce zkoumání.*“¹³

V zásadě můžeme migrační teorie rozdělit na dvě skupiny, které se problematice věnují buď z pohledu ekonomického nebo neekonomického. V případě ekonomického pohledu se jedná především o dopady v oblasti mikroekonomie a makroekonomie. U mikroekonomie je objektem zájmu jednotlivec nebo rodina a jejich rozhodování a motivace k migraci. Naopak u makroekonomie je objektem zájmu např. institucionální rámec nebo aktuální situace na trhu práce apod. Ekonomické teorie jsou přínosné z pohledu možné předpovědi budoucího vývoje migrace díky ekonomickým modelům a státy k nim velmi často přihlížejí při nastavování migračních politik, stejně tak jsou vyzdvihovány v odborné literatuře. Neekonomické přístupy můžeme nalézt u oborů věnujícím se lidské společnosti, zejména u přístupů sociologických nebo sociopsychologických.

2.1 Neoklasická teorie migrace

Na myšlenkách nebo dalo by se také říct teoriích Adama Smithe nebo geografa Ernesta Ravensteina vznikla neoklasická teorie migrace, která stojí na předpokladu nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce a úrovni platů. Teorie bere v úvahu stav, kdy vedle sebe existují oblasti nebo státy s vyšší ekonomickou úrovní, což je vyjádřeno především vyššími mzdami a nedostatkem

¹² DRBOHLAV, Dušan. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

¹³ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6, str. 267.

pracovních sil. Vedle toho naopak existují oblasti potažmo státy s nižší ekonomickou úrovní, a tedy s nižšími platy a nižším zájmem o práci. Tento rozdíl v úrovni platů řekněme za stejný druh práce vede k posílení toku mezi jednotlivými oblastmi, a to z oblastí, kde jsou platy nižší do oblastí s platy vysokými. Důsledkem přílivu pracovníků a obsazením pracovních míst je pokles platů v oblasti s vysokými platy a naopak postupný nárůst platů v oblasti s nízkými platy. Pozvolna tak dochází ke snižování platových rozdílů v jednotlivých oblastech. Ke zpomalení nebo úplnému zastavení migračního toku dojde v případě, kdy se platový rozdíl vyrovná nákladům na přesídlení. Neoklasická teorie migrace tedy předpokládá, že hodnota migrace podnětená reakcí na platové rozdíly je úměrná hodnotě platových rozdílů v daných regionech.¹⁴

2.2 Nová ekonomie migrace

Stejně jako je tomu u neoklasické teorie migrace, tak se i u nové ekonomie migrace zaměřuje na analýzu rozhodování jednotlivce k migraci a snaží se zjistit motiv k migraci. Na rozdíl od předchozí teorie, která se věnuje pouze jednotlivci a jeho individuálním pohnutkám, nová teorie pohlíží na jednotlivce jako na součást daného širšího okolí, ve kterém žije a která jej ovlivňuje jako například jeho rodina. I v případě této teorie je stále motivace na straně maximalizace užitku, tedy příjmu domácnosti, ale zároveň jde i o snížení rizik, které mohou vzniknout při nepředvídatelných událostech. V tomto případě mají rizika větší váhu než možné příjmy.¹⁵

2.3 Teorie dvojího (segmentovaného) pracovního trhu

Oproti předchozím teoriím je v případě teorie dvojího trhu věnována pozornost poptávkové straně migrace, tzn. poptávce po pracovní síle, nikoliv

¹⁴ DRBOHLAV, Dušan; UHEREK, Zdeněk, Reflexe migračních teorií [online]. 112. 2007 [cit. 2021-11-01]. ISSN 1212-0014. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

¹⁵ KADERÁBKOVÁ, Božena. Teorie lidského kapitálu, jeho vliv na konkurenceschopnost [online]. 2016 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/136966/kaderabkova.pdf

nabídkové straně jako tomu bylo u předchozích dvou teorií. Základem teorie je rozdělení pracovního trhu cílové země do dvou segmentů – primárního a sekundárního. Primární část je tvořena vysoce kvalifikovanou pracovní silou se stabilními místy a vysokými platy. Předpokladem je potřebné vzdělání, zkušenosti a dovednosti. Druhá část trhu je naopak tvořena pracovní silou s nízkou nebo minimální kvalifikací, nestabilními místy a nízkými platy. Této části pracovního trhu se domácí pracovníci snaží vyhnout a místa jsou tak velmi často obsazována pracovníky z jiných zemí, kterým do určité míry nezáleží na sociálním postavení v dané zemi.¹⁶

2.4 Teorie migračních sítí

Teorie migračních sítí se věnuje trvání, popřípadě pokračování migračního procesu. Je postavena na důležitosti mezilidských vazeb pomáhajících v rozšíření a udržování migrace. V cílové zemi se na základě mezilidských vztahů utvářejí neformální sítě mezi migranty, které jsou využívány obyvateli zdrojové země, bývalými migranty a současnými migranty. Tyto sítě jsou pro účastníky zdrojem informací o novém prostředí a pomoci v různých oblastech jako například sociální, psychologické nebo finanční pomoci. Migranti si v cílové zemi zakládají skupiny, velmi často se koncentrují v daných oblastech nebo zaměstnáních a úřady daného státu nemají moc možností, jak je kontrolovat nebo řídit prostřednictvím nastavené migrační politiky. Migrační sítě mají zpravidla omezené životní cykly a po určité době zanikají nebo se přesouvají do jiného prostředí a po jejich přesunu nebo zániku dochází k návratu do velmi podobného stavu jako před vznikem migračních sítí v dané oblasti.¹⁷

¹⁶ DRBOHLAV, Dušan; UHEREK, Zdeněk, Reflexe migračních teorií [online]. 112. 2007 [cit. 2021-11-01]. ISSN 1212-0014. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

¹⁷ DRBOHLAV, Dušan; UHEREK, Zdeněk, Reflexe migračních teorií [online]. 112. 2007 [cit. 2021-11-01]. ISSN 1212-0014. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

2.5 Důvody a typologie migrace

Podle prof. RNDr. Dušana Drbohlava, CSc. lze velmi zjednodušeně mezinárodní migraci definovat jako tok lidí z málo rozvinutého jihu na bohatý sever a nebo z východu na západ. Za významné důvody nebo podněty, které k migraci můžou motivovat, považujeme například ekonomickou vyspělost cílové země, životní úroveň dané společnosti, politickou stabilitu, demokratické zřízení, ekologické pohromy a katastrofy, demografický tlak, lidské vlastnosti apod.¹⁸

Americký sociolog a demograf William Petersen se domníval, že migrace vzniká z důvodů ekologických, ekonomických a sociálně politických a její proměnlivost se odvíjí od závislosti na technologické vyspělosti migrujících obyvatel a na čase. Migraci členil na *primitivní* – tedy stěhování z ekologických příčin, *vynucenou* – pod násilným tlakem nebo hrozbou, *násilnou* – nedobrovolné přemísťování osob bez možnosti obrany, *dobrovolnou* – z vlastní vůle osob a v jejich zájmu a *masovou*.¹⁹

Petersonovo členění přepracoval Andreas Demut do dvou skupin *na migraci dobrovolnou a migraci nucenou*. V případě nucené migrace se jedná o stav, kdy jsou lidé velmi často ohrožováni na životě, nemají možnost volby a jsou nuceni opustit své domovy. Tuto kategorii dále rozčlenil dle působení *environmentálních vlivů a katastrof* (hladomor, živelné pohromy) nebo způsobenou *mezilidskými vztahy* vlivem *porušování lidských práv* nebo jako důsledek *občanské války*. U dobrovolné migrace jednájí lidé na základě svého dobrovolného rozhodnutí opustit svou mateřskou zemi. Andreas Demut kategorii dále rozčlenil na *pracovní, řetězovou* tj. za účelem sloučení rodiny, *inovační* z důvodu zlepšení životních podmínek a zabezpečení, *neimigrační* např. stáže nebo studijní pobyty.²⁰

¹⁸ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 17-20.

¹⁹ DRBOHLAV, Dušan; UHEREK, Zdeněk, Reflexe migračních teorií [online]. 112. 2007 [cit. 2021-11-01]. ISSN 1212-0014. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

²⁰ DEMUTH, Andreas. Some Conceptual Thoughts on Migration: Theoretical and methodological issues in migration research. 2000. Agozino: Aldershot, Ashgate. ISBN 0 7546 1273 2.

3 Historie migrace v Evropě

Počátky migrace a přesunů obyvatelstva na dnešním území Evropy sahá hluboko do historie naší civilizace a je velmi úzce propojena se samotným lidským životem. Dalo by se tvrdit, že lidé se odjakživa přemísťovali z místa na místo a sledovali tak své rozdílné cíle. Nahlédneme-li do minulosti a porovnáme tehdejší a současnou migrační politiku státních zřízení zjistíme, že se v mnoha věcech shoduje. Jde především o kontrolu migračních toků, bránění ve vstupu na území státu nežádoucím osobám nebo naopak snaha přilákat do země žádoucí osoby jako například bohaté, vzdělané nebo zkušené migranty.²¹

Historicky nejzásadnější migrační vlny na území Evropy začaly již v 8. až 6. století př.n.l., tato vlna je nazývána jako „velká řecká kolonizace“, další velká vlna občas nazývána jako „stěhování národů“ proběhla ve 4. až 7. století a později v 8. století je za velkou migrační vlnu považován vpád Arabů na dnešní území Evropy. V těchto dobách se lidé přesouvali z místa na místo především z důvodů přírodních katastrof, válečných konfliktů, z náboženských nebo politických důvodů a v neposlední řadě za lepší zemědělskou půdou. Do počátku 17. století docházelo k migraci ve formě stěhování národů, tzn. k přesunu velkých a velmi početných skupin. Toto se však v 17. století změnilo a docházelo k migraci menších skupin nebo pouze jednotlivců a současně se měnily i důvody migrace obyvatel. Jedním z hlavních a převažujících se staly ekonomické důvody, kdy lidé začali odcházet do měst nebo vyspělých oblastí za lepším životem.

Do období 2. světové války se v případě evropských zemích hovořilo spíše jako o zdrojových zemích, tzn. že lidé Evropu spíše opouštěli, než by se do ní stahovali. Druhou světovou válkou a zejména pak kolem sedmdesátých let dvacátého století se to však změnilo a Evropa se stala cílovou oblastí pro migranty z celého světa. Tuto změnu je možné sledovat v několika fázích. Počáteční vlna proběhla v období od 2. světové války do šedesátých let, kdy došlo k navrácení lidí vyhnaných válkou zpět do jejich domovů. Dále v této době probíhala tzv.

²¹ BADE, Klaus J. Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Utváření Evropy. ISBN 80-7106-559-5, str. 74-76.

dekolonizace, tedy přesun Evropanů mezi koloniemi a domovskými zeměmi především z Alžírsku, Pákistánu, Indie a Indonésie.

Druhá vlna proběhla v šedesátých letech, kdy byla ekonomická situace v Německu a ve Francii o dost lepší než v ostatních státech Evropy a tam také vznikla situace, kdy počet volných pracovních míst přesáhl počet nezaměstnaných lidí. Z toho důvodu byla zpřístupněna volná pracovní místa cizincům, především z Itálie a Španělska, kde naopak byla vysoká nezaměstnanost. Pracovníkům z jiné země se začalo říkat „gastarbeiter“, termínem pocházejícím z němčiny. Tento druh migrace za prací značně posílil vznik Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS), které mělo umožnit právo hledat práci kdekoli na území právě EHS. Původní myšlenka při vzniku byla, že tzv. gastarbeiteři budou cca 2–3 roky pracovat v cílové ekonomicky vyspělé zemi a po uplynutí doby se vrátí zpět do své domovské země a díky vydělaným penězům přispějí k nastartování ekonomiky jejich země. U některých evropských zemí k tomuto efektu vážně došlo a vlivem toho začali do Evropy proudit gastarbeiteři z Turecka, Jugoslávie nebo Maroka. V roce 1973 vypukla v celém světě ekonomická krize způsobená ropnou krizí, která zapříčinila propouštění, snižování produkce, stagnaci a vlivem toho začala stoupat i nezaměstnanost. V té době se předpokládalo, že se drtivá většina pracujících cizinců vrátí zpět do svých domovských zemí, což se však nestalo, protože krize zasáhla většinu světa a stejně tak ekonomiky domovských států cizinců. Z toho důvodu se velká část cizinců rozhodla zůstat v zemích Evropy, protože návratem do svých zemí by nic nezískali. Navíc někteří již splnili délku pobytu a získali právo pobývat v Evropě i přes ztrátu zaměstnání.²²

Ve znamení slučování nebo sjednocování rodin gastarbeiterů proběhla třetí vlna migrace, která s sebou přinesla řadu politických a sociálních problémů vlivem rozdílné národnosti cizinců, jejich rozdílného náboženského a kulturního vyznání. Francie a Německo se snažily cizince přimět k návratu do svých domovských zemí například poskytnutím finanční hotovosti, neposkytnutím pracovních smluv členům rodiny, povolením přivést do země pouze děti mladší šestnácti let. Ani

²² BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6, str. 128-135.

jedna ze snah však nezabránila gastarbeiterům v setrvání pobytu na území Německa a Francie a převážná část jich zde zůstala.

Čtvrtá vlna navázala na slučování rodin a odehrála se v letech 1986 až 1993, byla způsobena značným hospodářským rozmachem a větší potřebou pracovních sil a docházelo při ní k částečnému přehlížení nelegální migrace. Druhým důvodem této vlny pak bylo, že cizinci našli legální cestu jak pobývat na území Evropy, a to prostřednictvím podání žádosti o azyl. Přestože byla většina žádostí zamítnuta, tak vlivem dlouhého a časově náročného zpracování a posouzení žádostí bylo žadatelům umožněno pobývat na území státu až do doby vydání rozhodnutí ve věci, a přitom došlo k zařazení cizinců do sociálních systémů jednotlivých zemí.²³

Finálovým historickým milníkem migrace v Evropě byl pád komunismu. Především v roce 1989 po pádu Berlínské zdi přišla migrační vlna z východu na západ Evropy. Došlo však k tomu, že v západní Evropě bylo na lidi z východní Evropy pohlíženo jako na zloděje zaměstnání místních obyvatel. V devadesátých letech 20. století si postupně státy Evropské unie (dále jen EU) začaly uvědomovat nutnost stanovení jednotné koordinace migrační politiky pro všechny státy EU a z toho důvodu byla vypracována a přijata Schengenská úmluva, která začala platit v roce 1995.

4 Historie migrační politiky EU

O migrační politice v rámci území Evropy lze hovořit již v době před vznikem Evropské unie. V době po vzniku EHS mezi sebou některé členské státy uzavíraly mezinárodní smlouvy a můžeme tedy hovořit o tom, že ve druhé polovině dvacátého století došlo ke snaze o vytvoření společného postupu v rámci migrační politiky. Za základní smlouvy lze považovat Schengenskou dohodu a Dublinskou úmluvu. Ve druhé polovině 20. století byla uzavřena řada dalších smluv, které následně po vzniku Evropské unie byly začleněny do jejího právního rámce

²³ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6, str. 136.

a na základě těchto přejatých úmluv se postupně začala budovat jednotná migrační politika EU, která se do dnešního dne vyvíjí, jelikož jednání mezi státy EU není jednoduché a členské země mají k jednotlivým smlouvám své výhrady, které je třeba řádně projednat. Velmi zjednodušeně lze však říct, že migrační politika v rámci EU je zaměřena spíše na restriktivní opatření a v převážné většině dokumentů je záměrem zabránit nelegálnímu přistěhovalectví. V úvodu této kapitoly bych chtěl ještě upřesnit, co vlastně migrační politika zahrnuje a jak si ji vyložit. Andrea Baršová a Pavel Barša ji vymezují jako „*politiku imigrační a integrační směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice, v případě Evropské unie přes její vnější hranice, a jejich pobytu na území států, jejichž nejsou občany. Migrační politiky se týkají jak regulace a usměrňování legální migrace, tak postihu a prevence nelegální migrace. Patří sem například vydávání víz a pasů, ostraha a regulace překračování hranic, podmínky udělování ochrany cizincům prostřednictvím azylu.*“²⁴

4.1 Mezivládní skupina TREVI

Z důvodu výskytu řady teroristických útoků v Evropě v sedmdesátých letech dvacátého století byla zahájena ze strany Evropské rady jednání v souvislosti s útoky. Jednání byla vedena převážně na téma spolupráce resortů vnitra a spravedlnosti. Dne 26. června 1976 vyústila ve vytvoření tzv. mezivládní skupiny s názvem TREVI, která se měla zaměřit na komunikaci mezi jednotlivými policejními složkami a boj proti terorismu. Akronym TREVI vznikl z francouzského Terrorisme, Radicalisme, Extremisme a Violence Internationale, v překladu terorismus, radikalismus, extremismus a mezinárodní násilí. Skupina se členila do tří úrovní: v první úrovni byli ministři vnitra jednotlivých zemí, ve druhém stupni působili vyšší úředníci ministerstev vnitra a do třetí úrovně byli zařazeni řadoví úředníci ministerstev vnitra, příslušníci policie, bezpečnostní služby a v neposlední řadě úředníci celních a imigračních správ. Pro plnění konkrétních

²⁴ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6, str. 7-11.

úkolů pak byly vytvářeny týmy a pracovní skupiny s konkrétními úkoly. Pro příklad skupina TREVI I se zaměřovala na boj s terorismem, skupina TREVI II vznikla pro policejní spolupráci a výměnu informací, skupina TREVI III působila na poli organizovaného mezinárodního zločinu a imigračních kontrol na hranicích. Původní plán byl vytvořit ještě skupinu TREVI IV se zaměřením na jadernou bezpečnost a skupinu TREVI V se zaměřením na nouzové situace. Bohužel skupina IV a V nikdy v praxi nevznikla. Později v roce 1989 byla vytvořena skupina, která se měla soustředit na volný pohyb všech osob v souvislosti s dokončováním programu jednotného trhu, tato skupina dostala název TREVI 92. Po založení Evropské unie se mezivládní skupina TREVI stala součástí spolupráce EU v oblasti vnitra a justice.²⁵

4.2 Schengenské dohody

Již v roce 1984 byla mezi Francouzskou republikou a Spolkovou republikou Německo uzavřena tzv. Saarbruckenská dohoda, která předcházela Schengenským dohodám. Tato dohoda vznikla na základě protestů řidičů vozidel kvůli neúměrně dlouhým kontrolám na hranicích státu, vlivem kterých vznikala velká zpoždění v dálkové přepravě. V roce 1985 byla podepsána první dohoda s názvem Dohoda mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. Prováděcí úmluva s názvem Úmluva k provedení dohody ze dne 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích podepsaná až v roce 1990.²⁶

První z dohod vznikla na základě spolupráce mezi některými státy společenství, kterým šlo o zjednodušení a urychlení kontrol na hranicích dotčených států. Její vznik podnítily jednotlivé bilaterální dohody a vedená jednání o jednotném evropském aktu o vytvoření jednotného trhu s volným pohybem osob a zboží, služeb a kapitálu. Zásadními problémy při vstupu dohod v platnost byly

²⁵ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. Evropská unie. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2, str. 798-805.

²⁶ DOČKAL, Vít, ed. Česká politika v Evropské unii: evropský integrační proces a zájmy České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4076-9, str. 89.

především: nedůvěra jednotlivých vlád zúčastněných států, přísně nastavená migrační a drogová politika, zvyšování míry bezpečnosti na mezinárodních letištích. Vzhledem k těmto problémům začaly dohody platit až dne 26. března 1995. Postupně je přijaly všechny členské státy Evropské unie a v současné době spadá do schengenského prostoru celkem dvacet šest států. Z toho je dvacet dva členem EU a čtyři státy členy EU nejsou: Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko.²⁷ V rámci bezpečnosti a usnadnění spolupráce mezi státy schengenského prostoru byl v roce 1990 zaveden rozsáhlý informační systém s názvem Schengenský informační systém, který byl později v roce 2013 nahrazen druhou generací se zkratkou SIS II. O tomto systému bude pojednáno v jiné kapitole diplomové práce.

4.3 Dublinská úmluva nebo-li Dublinské konvence

V osmdesátých letech 20. století čelily státy EHS velkému přílivu migrantů především ze států střední a východní Evropy a Svazu sovětských socialistických republik (dále jen SSSR). Z toho důvodu se Evropská rada snažila o sjednocení migračních politik v rámci EHS. Bylo to ovlivněno především tím, že jednotlivé státy přijímaly a zpracovávaly velké množství žádostí o azyl, čímž docházelo k přetěžování příslušných úřadů a značnému zpomalování řízení o rozhodnutí. Další věcí bylo, že jednotlivé státy měly vlastní migrační politiku, a tudíž vedly řízení dle svých legislativ a postupů, a to představovalo problém vzhledem ke sjednocení trhů a volného pohybu osob v rámci EHS. Z těchto důvodů měla nevládní skupina TREVI za úkol vytvořit úmluvu platnou pro všechny státy EHS.

Dne 15. června 1990 byla v Dublinu oficiálně přijata Dublinská konvence (tzv. DUBLIN I), která měla vstoupit v platnost 1. září 1997. Konvence vycházela z Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 a byla rozšířena o Newyorský protokol ze dne 31. ledna 1967, čímž měla být zaručena nemožnost vracet cizince do zemí původu, kde by jim hrozilo vážné

²⁷ Schengen: průvodce evropským prostorem bez hranic. Evropský parlament [online]. 2021 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20190612STO54307/schengen-pruvodce-evropskym-prostorem-bez-hranic>

nebezpečí nebo perzekuce. Konvence, měla především urychlit a sjednotit rozhodovací proces o udělování azylu. Účelem také bylo, aby každý žadatel mohl podat žádost pouze v jedné zemi a ve věci rozhodl pouze jeden stát. Mělo se tak zabránit situaci, kdy žadatel byl v nejistotě ohledně toho, který stát mu žádost schválí nebo zamítne, a především zabránit tomu, aby žadatel po zamítnutí žádosti nepodal další žádost v jiném státě a díky tomu mohl setrvat na území EHS dlouhou dobu.²⁸

4.4 Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)

„Velmi důležitým milníkem na cestě ke společné migrační politice EU bylo přijetí Maastrichtské smlouvy dne 7. února 1992, která vízové žádosti jako jeden celek migrační politiky výslovně začlenila do oblasti komunitárního práva“²⁹

Maastrichtská smlouva nebo-li Smlouva o Evropské unii vstoupila v platnost dne 1. listopadu 1993 a je založena na Evropských společenstvích. Hlavní změny přináší ve zřízení EU a postavení politiky na pilířové struktury, zavedení občanství evropské unie, má podporovat demokratické principy a další institucionální změny. Nová struktura je rozdělena na tři pilíře, kdy I. pilíř se týká komunitárního práva a je nadřazen jednotlivým národním právům, II. pilíř je zaměřen na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a III. pilíř upravuje spravedlnost a vnitřní věci. Rozhodování se děje na úrovni Rady evropského parlamentu a pro přijetí rozhodnutí ve věci je třeba jednohlasnosti, kdy žádný ze států neprojeví nesouhlas s daným přijímaným aktem. Existuje možnost zdržet se hlasování a není tím narušena jednohlasnost. Smlouva také zavedla jednotnou soustavu orgánů EU: Rada evropského parlamentu, Evropská komise, Soudní dvůr a Účetní dvůr. Smlouvou byly také zřízeny nové finanční instituce: Evropský systém centrálních bank a Evropská centrální banka.³⁰

²⁸ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. Evropská unie. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2, str. 806-808.

²⁹ SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. Migrace a kulturní konflikty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0, str. 96.

³⁰ Smlouva o Evropské unii / Maastrichtská smlouva. Evropský parlament [online]. 1992 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

Tento druh spolupráce v rámci EU byl bohužel považován za neúspěšný a především nedostatečný, a to hlavně z důvodu, že jednomyslnosti zúčastněných států se téměř nedalo dosáhnout.

4.5 Amsterodamská smlouva

Velký zlom ve společné migrační politice přineslo až přijetí Amsterodamské smlouvy dne 2. října 1997, která schválila úpravu základních smluv a měla být platná ode dne 1. května 1999. Smlouva změnila Smlouvu o EU a smlouvy o založení Evropských společenství a další související akty. Členské státy se však dohodly na tzv. přechodném pěti letém období a v této době mělo dojít k přijetí opatření k určení kompetentnosti konkrétního státu k posouzení konkrétní žádosti o azyl – nařízení Rada EU č. 343/2003 Sb. označované jako DUBLIN II, a které nahradilo DUBLIN I, tedy Dublinskou úmluvu. Smlouva také začlenila schengenský systém do právního rámce EU a tím došlo k dalšímu rozvoji schengenského prostoru. Základním dokumentem ve věci schengenského systému se stal tzv. Schengenský protokol, jehož cílem bylo odstranit kontroly na společných hranicích a také je zde stanoven postup pro přijímání nových členských států, které jsou povinny přijmout stanovené právní předpisy v plném rozsahu.³¹

5 Společná migrační politika Evropské unie a její vývoj

Členské země EU se v roce 1999 zavázaly pracovat a rozvíjet společnou migrační politiku. Priority se vždy pro předem dané období stanovují na podkladě přijímaných dlouhodobých programů a na základě těchto stanovených programů EU přijímá další opatření k realizaci cílů a jejich dodržování.

³¹ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

5.1 Zasedání v Tampere

Ve dnech 15. a 16. října 1999 se ve finském městě Tampere uskutečnilo zasedání Evropské rady, kde byly prodiskutovány otázky v oblasti společného prostoru, svobody, bezpečnosti a práva. Dokument, který z tohoto zasedání vzešel, se týká společné azylové a migrační politiky a s tím související ochraně vnějších hranic, evropského práva, společného boje proti kriminalitě a vnějších akcí. Mezi hlavními body dokumentu je požadavek na vytvoření společné politiky v oblasti azylu migrace v EU rozvedený do dílčích bodů, jde především o navázání partnerství s převládajícími zeměmi původu migrantů se zaměřením boje proti chudobě, zlepšení životních i pracovních podmínek a dodržování lidských práv a společný boj proti nelegálnímu obchodu s lidmi a přistěhovalectví. Dalším bodem je vytvoření jednotného azylového systému s respektováním Ženevské úmluvy a vyhošťováním migrantů, kterým by v zemi jejich původu hrozilo pronásledování a perzekuce. Dále pak spravedlivé zacházení s cizinci ze třetích zemí, kteří na území EU pobývají legálně a v souladu se zákony a zajistit jim obdobná práva a povinnosti jakými disponují samotní občané EU.³²

5.2 Haagský program

Na zasedání Evropské rady konané dne 4. a 5. listopadu v roce 2004 v Bruselu byl přijat navazující víceletý plán na období 2005 až 2010 pro oblast vnitřních věcí a justice k posílení bezpečnosti, svobody a práva v EU. Dokument vzešlý z tohoto zasedání navazuje na cíle uvedené ve Smlouvě o ústavě pro Evropu a má za úkol připravit unii na platnost této smlouvy. Na základě Haagského programu komise připravila v roce 2005 akční plán včetně časového harmonogramu, který se měl primárně zaměřit na boj proti terorismu, opětovné vytvoření společného azylového programu, zlepšení mezinárodní policejní a justiční spolupráce včetně posílení jejího postavení vzhledem k soudům, tvorbu

³² TAMPERE EUROPEAN COUNCIL 15 AND 16 OCTOBER 1999. Evropská rada, Rada Evropské unie [online]. 1999 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/21059/tampere-european-council-presidency-conclusions.pdf>

společných národních politik a sblížení národních právních předpisů. Dále byl vytvořen společný Evropský návratový fond a byly uzavřeny readmisivní dohody se třetími zeměmi, na jejichž základě má docházet ke zjednodušení vyhošťování a dobrovolným návratům osob, které nemají právo pobývat na území EU nebo o toto právo přišly.³³

5.3 Průmská smlouva

Průmská smlouva nebo jinak nazývaná smlouva o posílení přeshraniční spolupráce byla dne 27. května 2005 podepsána ve městě Prüm pouze sedmi státy EU: Francie, Německo, Rakousko, Nizozemí, Belgie, Španělsko a Lucembursko. Osm dalších zemí s ní projevilo pouze souhlas k přistoupení, jednalo se o státy: Itálie, Řecko, Bulharsko, Slovinsko, Portugalsko, Rumunsko a Finsko. Tehdejší český ministr vnitra Ivan Langer za Českou republiku přišel s tím, že by smlouva mohla být převedena do české legislativy v horizontu tří let.

Tato smlouva měla umožnit výměnu informací mezi státy a rozšířit spolupráci v boji proti přeshraniční trestné činnosti, nelegální migraci a terorismu. Priority smlouvy byly nastaveny v oblastech: výměna informací v jednotlivých národních databázích jako profily DNA, daktyloskopické údaje a vybrané informace z národních registrů vozidel při vyšetřování závažné trestné činnosti nebo terorismu, dále pak posílení příhraniční policejní spolupráce.³⁴

5.4 Globální přístup k migraci

Prosincové zasedání Evropské rady v roce 2005 ve dnech 15. a 16. prosince se zaměřilo na problematiku zvyšující se vnější migrace do EU. S přihlédnutím k přijatým strategiím EU v dané problematice byla přijata koncepce nazvaná Globální přístup k migraci se zaměřením primárně na oblast Afriky a Středomoří.

³³ Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let: Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva. KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ [online]. 2005 [cit. 2021-11-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0184:FIN:CS:PDF>

³⁴ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. Evropská unie. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2, str. 867.

Cílem měla být podpora spolupráce a pokračování jednání se sousedními zeměmi na jihu EU, zejména s Alžírskem, Marokem a Libyí v oblasti dodržování lidských práv, řízení legální migrace, zabránění nelegální migraci a návratu nelegálních migrantů zpět do jejich zemí původu. V roce 2007 došlo k rozšíření globálních přístupů k migraci o státy sousedící na jihovýchodní a východní hranici EU, protože z těchto regionů začalo přicházelo velké množství migrantů. Jednalo se především o země: Rusko, Turecko, Gruzie, Ukrajina, Arménie, Bělorusko, Moldávie apod. Dále byly plánovány rozhovory v oblasti migrace se zeměmi Asie.

5.5 Plán politiky legální migrace

Dne 21. prosince 2005 na podkladě Haagského programu byl přijat Plán politiky v oblasti legální migrace, který měl stanovit osnovu členským státům a Komisi pro období 2006 až 2009 k přijetí opatření v oblasti integrace, spolupráce s domovskými zeměmi migrantů, informovanosti a znalosti imigrace a v neposlední řadě v oblasti legislativy týkající se především pracujících migrantů.

V plánu je zdůrazněna nutnost stanovení příslušných kritérií pro vstupu ekonomických migrantů, protože pokud tato kritéria nebudou společně stanovena, bude pro jednotlivé státy velmi obtížné prosazovat a vynucovat dodržování rozdílných kritérií napříč státy EU a dojde tak i k nárůstu zájmu o nelegální práci. Na základě této hrozby plán navrhuje sjednocení politiky v této oblasti migrace pomocí přijetí pěti směrnic. Základní obecná směrnice obsahuje souhrn práv pro občany třetích zemí na legální zaměstnávání v EU, zatímco čtyři zvláštní směrnice upravují podmínky vstupu a pobytu u šesti rozdílných druhů potřebných pracovních pozic v EU. Do této doby byly v platných směrnicích upraveny pouze v oblastech práva podmínky pro přijetí občanů třetích zemí ke studiu, neplacené odborné přípravy, výměnných pobytů, sjednocování rodin, postavení rezidentů se statutem dlouhodobého pobytu.³⁵

Jednotlivé návrhy směrnic:

³⁵ Plán politiky v oblasti legální migrace {SEK(2005) 1680}: SDĚLENÍ KOMISE. Eur-lex.europa.eu [online]. Brusel: KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ, 2995, 21.12.2005 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005DC0669&from=SL>

Návrh směrnice Rady o sjednoceném postupu vyřizování žádostí státních příslušníků třetích zemí o jediné povolení k pobytu a výkonu práce na území členského státu a o společném souboru práv pro pracovníky z třetích zemí, kteří oprávněně pobývají v členském státě vydala komise: směrnice byla vydána komisí až v roce 2007.

Návrh směrnice Rady o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci: směrnice stanovuje postup přijetí vysoce kvalifikovaného pracovníka a požadavky pro získání tzv. modré karty, mezi které patřilo například vysokoškolské vzdělání, praxe v oboru minimálně pět let a pracovní smlouva, která poskytovala plat v minimální výši 1,5 násobku hrubé měsíční mzdy členského státu.

Návrh směrnice o podmínkách vstupu a pobytu sezónních pracovníků: návrh upravuje vydávání dlouhodobých povolení k práci na čtyři až pět let, kdy držitelé povolení jsou oprávněni opakovaně vstupovat na území členských států na předem stanovený počet měsíců v jednotlivých letech.

Návrhem směrnice o postupech upravujících vstup, přechodný pobyt a pobyt dočasně vyslaných pracovníků mělo dojít ke zjednodušení převádění pracovníků ze třetích zemí mezi jednotlivými státy EU.

Návrh směrnice o podmínkách vstupu a pobytu placených stážistů upravoval postup a pravidla pro osoby během profesní přípravy v EU. Mělo tak dojít k podpoření tzv. oběhu mozků, které by bylo užitečné pro všechny zúčastněné země a osoby.

5.6 Přistěhovalecká politika v Evropské unii

Akt Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů přijala Komise dne 17. června v roce 2008. Předmětem tohoto aktu byla politická vize rozvoje společné migrační politiky, která měla být začleněna do Stockholmského programu. Akt je rozdělen do tří skupin o deseti společných zásadách, na kterých bude stát společná migrační politika.

První skupina se věnuje **prosperitě a přistěhovalectví** a patří sem tři zásady:

Pravidla a podmínky, za kterých má EU rozvíjet legální imigraci danými transparentními a spravedlivými podmínkami pro všechny zájemce v rámci poskytování informací o možnostech legálního vstupu do EU a zároveň stanovit spravedlivé zacházení s cizinci, kteří zde již legálně pobývají.

Stanovení souladu mezi kvalifikací cizinců a potřebami členských států a EU, jinými slovy stanovení souladu mezi ekonomickou migrací a potřebami pracovního trhu EU.

Integrace je základním předpokladem k prospěšnému přistěhovalectví a měla by tedy probíhat jako oboustranný proces mezi stranami, kdy na jedné straně stojí migranti a na druhé členské státy EU.

Druhá skupina je zaměřena na problematiku **solidarity a přistěhovalectví** a do této skupiny spadají zásady:

Transparentnost, spolupráce a důvěra, jednotlivé členské státy stejně jako EU mají vytvářet společná úsilí při řízení a vytváření migrační politiky.

Efektivní užívání společných zdrojů, především financování problémů, vznikajících na vnějších hranicích.

Budování partnerství se třetími zeměmi, a to především na společných hranicích. Problematika migrace by měla být součástí vnější politiky EU zejména v oblasti rozvojové spolupráce.

Třetí skupina je zaměřená na **bezpečnost a přistěhovalectví**, které spolu také velmi úzce souvisí a řadí se sem čtyři zásady:

Vízová politika má především sloužit zájmům EU měla by usnadňovat vstup turistům a jiným návštěvníkům a důsledně prosazovat bezpečnou kontrolu žadatelů o vstup za využití moderních technologií a systémů.

Jednotná integrace správy hranic, která má směřovat k integraci schengenského prostoru, zlepšení kvality a posílení správy vnější hranice EU.

Boj proti nelegální migraci a striktní prosazování nulové tolerance k novodobému obchodování s lidmi se zaměřením primárně na ochranu obětí

zasažených obchodem s lidmi a soustavným bojem proti nezákonnému zaměstnávání osob.³⁶

Budovat efektivní návratovou politiku s předmětnými státy, jelikož tato problematika je velmi úzce spjata s nezákonnou migrací a účelem by mělo být zajistit návrat cizinců nelegálně pobývajících na území členských států do zemí jejich původu.

5.7 Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu

V Bruselu dne 16. října 2008 přijala Evropská rada Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, který je považován za program všech členských zemí EU a který upravuje jednotný postup k řízení azylu a imigrace do EU. V tomto paktu bylo přijato celkem pět závazků, které mají být zajištěny především Stockholmským programem. Jedná se o tyto závazky:

Úprava zákonného přistěhovalectví s důrazem na potřeby, priority a možnosti přijímání imigrantů v jednotlivých členských zemích. Důraz je také kladen na podporu integrace imigrantů vzhledem k aktuálním potřebám pracovních trhů členských států se zaměřením se na usnadnění příjmu studentů, vysoce kvalifikovaných pracovníků a dočasnou nebo cirkulační migraci.

Boj proti nezákonnému přistěhovalectví a návratu cizinců, kteří na území EU pobývají nezákonně, do jejich domovských zemí nebo do země tranzitu. Tohoto má být dosaženo budováním dohod se třetími zeměmi v oblasti návratové politiky.

Spolupráce na hranicích a s tím spojeného posílení ochrany vnějších hranic EU. Toho má být dosaženo zejména využitím nových technologií jako například udělování víz za využití biometrických údajů žadatelů nebo zavedením elektronických záznamů v oblasti překračování vnějších hranic.

Závazek o zavedení jednotného azylového řízení do roku 2012 a k tomu vytvoření jednotného evropského podpůrného úřadu, který bude primárně sloužit

³⁶ Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Společná přistěhovalecká politika pro Evropu: zásady, opatření a nástroje. Eur-lex.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52008DC0359>

k výměně informací a navazování spolupráce mezi azylovými orgány jednotlivých členských států.

Navázání a vytvoření spolupráce se třetími zeměmi, které jsou domovské nebo tranzitní v oblasti migrace do EU. Budování lepších podmínek pro legální migraci a současně zlepšit součinnost mezi migrací a rozvojem.

Pakt bývá některými kritiky hodnocen tak, že je zaměřen více na vnitřní bezpečnost EU na úkor lidských práv migrantů a hospodářské potřeby zemí EU. Naopak je vyzdvihován záměr paktu ve snaze předejít nelegální migraci navázáním spolupráce se třetími zeměmi.³⁷

5.8 Lisabonská smlouva

Přestože smlouva byla podepsána již 13. prosince v roce 2007, tak bylo lednové datum její platnosti v roce 2009 odsunuto. Bylo to dáno především ratifikačním procesem smlouvy, který nebyl v lednu ještě ukončen ve všech členských státech, kterých se smlouva měla týkat. Konkrétně se jednalo například o Irsko, kde došlo k odmítnutí smlouvy ve vyhlášeném referendu. V České republice pro změnu probíhalo řízení před Ústavním soudem ve věci, zda je smlouva v souladu s českým ústavním pořádkem. Také v Německu probíhal přezkum u Spolkového ústavního soudu a polský prezident vyčkával na výsledky druhého kola referenda v Polsku. Ve všech uvedených zemích probíhal ratifikační proces až do podzimu téhož roku a Lisabonská smlouva vstoupila v platnost až 1. prosince roku 2009.³⁸

Přijatá Lisabonská smlouva novelizovala především Smlouvu o Evropské unii, Smlouvu o založení Evropského společenství a Smlouvu o Euratomu. Přijetím smlouvy také došlo ke zrušení tzv. tří pilířové struktury a EU získala právní subjektivitu. Smlouva dále přinesla novinky, které například umožní státům kdykoliv z unie vystoupit nebo zřízení stálého předsedy Evropské rady a představitelů unie pro společnou bezpečnostní a zahraniční politiku.

³⁷ Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu. Eur-lex.europa.eu [online]. 24. září 2008 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:jl0038>

³⁸ PÍTROVÁ, Lenka. Aktuální právní aspekty migrace. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5, str 35.

V oblasti bezpečnosti, práva a svobody vnesla smlouva sdílenou pravomoc mezi unii a jejími členskými státy. Zatímco Amsterodamská smlouva rozdělila spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí do oddělených hlav, Lisabonská smlouva naopak tyto věci spojila pod jednu hlavu a přesunula tak justiční a policejní spolupráci v trestních věcech mezi komunitární politiky. Do Smlouvy o fungování Evropské unie byla nově začleněna hlava s působností v oblasti svobody, bezpečnosti a práva, která se primárně zaměřila na politiku ve věci kontroly na hranicích, přistěhovalectví a azylu. Cílem společné politiky v oblasti přistěhovalectví mělo být účinné řízení migračních toků, boj a předcházení nedovolenému přistěhovalectví a zajištění spravedlivého zacházení s občany třetích zemí, kteří oprávněně pobývají na území Evropské unie.³⁹

5.9 Stockholmský program

Stockholmský program, schválený Evropskou radou dne 2. prosince 2009 přímo navazuje na program ze zasedání v Tampere a na Haagský program a stanovuje priority pro následující období v letech 2010 až 2014. Smyslem nebo cílem dokumentu je zaměřit se na potřeby a zájmy občanů členských států především v následujících oblastech:

Základní práva a výhody spojené s občanstvím v EU, jako například podpoření práva volného pohybu osob, další rozšíření schengenského prostoru, ochrana osobních informací nebo přijetí Evropské úmluvy o lidských právech.

Rozvíjet EU jako prostor práva a spravedlnosti, a tím zajistit občanům v celé EU jednodušší a kvalitnější přístup z pohledu prosazování práva a spravedlnosti.

Rozvíjet a pracovat na společné strategii v oblasti bezpečnosti a více posílit spolupráci mezi jednotlivými členskými státy zejména v boji proti organizované trestné činnosti, při ochraně občanů před mezinárodními nebo teroristickými hrozbami a v neposlední řadě při pomoci odstraňování následků způsobených katastrofami.

³⁹ PÍTROVÁ, Lenka. Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-48-2, str. 52.

Zamezit nelegálnímu přistěhovalectví, bojovat proti přeshraniční trestné činnosti a posílit společnou správu vnějších hranic.

Vypracovat a prosazovat společnou a jednotnou migrační politiku pro všechny členské státy v problematice azylu a migrace s důrazy kladenými na solidaritu a partnerství.

Působnost EU jako společenství ve světovém globálním měřítku v oblasti práva, bezpečnosti a svobody s dosahem mimo území EU a evropského kontinentu s návazností na jednotnou migrační politiku vnějších vztahů v upevňování a budování vztahů s okolními a třetími zeměmi zejména v oblasti řešení konfliktů mimo Evropu, avšak s možným dopadem následků i na EU a její občany.⁴⁰

V jednotlivých výše uvedených bodech Stockholmského programu si můžeme všimnout určité návaznosti problematiky migrace spojené s dopady demografického vývoje současného světa a s tím postupně se vyvíjející a narůstající poptávkou po pracovní síle. Ke zlepšení konkurenceschopnosti EU v hospodářské oblasti by se měla jednotná a pružná vnější migrační politika více zaměřit na budování spolupráce se zeměmi jihovýchodní a východní Evropy, Afriky, Latinské Ameriky a Asie.

6 Orgány a organizace Evropské unie

V EU působí velké množství komisí a orgánů, které mají různorodá zaměření, ale na samotném zajištění běhu se přímo podílí jen pět hlavních orgánů: Rada Evropské unie, Evropská rada, Evropská komise, Evropský parlament a Evropský soudní dvůr.

Rada Evropské unie (Rada ministrů) je hlavním rozhodovacím orgánem unie a každou legislativní změnu musí schválit právě tato rada. V radě mají jednotlivé členské státy vždy jednoho člena, jehož prostřednictvím mohou nejvíce ovlivnit

⁴⁰ STOCKHOLMSKÝ PROGRAM – OTEVŘENÁ A BEZPEČNÁ EVROPA, KTERÁ SLOUŽÍ SVÝM OBČANŮM A CHRÁNÍ JE. EUR-Lex.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2021-11-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:CS:PDF>

jednání EU. Hlavní funkcí rady je především tvorba směrnic, nařízení a zákonů EU.

V případě *Evropské rady* se jedná o nejvyšší orgán EU a na jejich zasedáních se řeší nejzávažnější otázky unie, jako například rozpočtové výhledy nebo podmínky přijetí nových států.

Evropská komise má tři hlavní úkoly: předkládá zákony radě a parlamentu, spravuje a zavádí politiku EU do praxe, provádí kontrolu a zajišťuje dodržování zákonů ve spolupráci se soudním dvorem.

Evropský parlament se řadí mezi nejvýznamnější instituce EU, je složen z poslanců z jednotlivých členských států. Mezi primární úkoly parlamentu patří především: politické kontroly, schvalování legislativy a rozpočtu, konzultace, volba členů jiných institucí.

Evropský soudní dvůr je složen ze soudců z členských zemí a jedná se o nejvyšší rozhodovací orgán v oblasti práva EU, ale nemá žádné pravomoci v oblasti vnitrostátního práva jednotlivých členských států, pokud není právo v rozporu s právem EU.⁴¹

6.1 Agentura Frontex

Jedná se o agenturu EU za účelem zajištění koordinace spolupráce jednotlivých členských států na vnějších hranicích EU a slouží především ke zvýšení bezpečnosti na hranicích. Byla založena v roce 2004, její název pochází z francouzštiny „Frontières extérieures“ a v překladu znamená vnější hranice. Vznikla na základě právního aktu Nařízení rady (ES) č. 2007/2004, o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie ze dne 26. října 2004 a svoji činnost zahájila dne 1. května 2005. Zřízení agentury bylo také podmíněno Smlouvou o založení Evropského společenství, konkrétně v článku 62, odst. 2, písm. a), kde se Rada zavázala, že do pěti let od platnosti Amsterodamské smlouvy budou přijata opatření k překračování společné vnější hranice a jednotná pravidla a postupy

⁴¹ BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1, str. 63-71.

při provádění hraničních kontrol. Z toho plyne, že agentura má zajišťovat efektivní uplatňování jednotných pravidel, řídit činnost členských států na vnějších hranicích, poskytovat odborné znalosti a nezbytnou technickou podporu, avšak za kontrolu a ostrahu vnější hranice odpovídají příslušné členské státy.⁴²

Od samotného vzniku prošla agentura řadou změn za účelem integrovanější správy vnějších hranic a zlepšení schopnosti pružné a rychlé reakce v případě potřeby. Mezi zásadní přijaté právní akty patří především:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007, kterým byl vytvořen mechanismus pro rychlé zásahy pohraničních jednotek na vnějších hranicích. Cílem bylo především rychlé poskytnutí pomoci státům na vnější hranici EU v případě naléhavé nebo mimořádné situace z důvodu například velkého přílivu osob ze třetích zemí, které by usilovaly o nedovolené překročení vnější hranice. Uvedené nařízení je již delší dobu neplatné a poslední platná právní norma v tomto kontextu je *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1896* ze dne 13. listopadu 2019 o Evropské pohraniční a pobřežní stráží a o zrušení nařízení (EU) č. 1052/2013 a (EU) 2016/1624

Nařízení komise (EU) č. 1168/2011, které zavazuje agenturu FRONTEX k dodržování základních lidských práv a činí ji za to odpovědnou. Na podkladě tohoto nařízení byla agentura pověřena vypracováním Strategie pro oblast základních lidských práv, mechanismu její kontroly a dodržování.

Účelem *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1052/2013* bylo zefektivnění operativní spolupráce mezi jednotlivými orgány členských států a agenturou FRONTEX a také posílit výměnu informací mezi nimi. K tomuto účelu byl vytvořen evropský systém ochrany hranic s názvem EUROSUR. Jeho hlavním úkolem bylo vytvořit infrastrukturu a nástroje pro zvýšení schopnosti reakce na vnějších hranicích, zjišťovat nezákonná přistěhovalectví, přeshraniční trestnou činnost a zároveň přispět ke zlepšení ochrany života migrantů.

⁴² Nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 ze dne 26. října 2004 o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie. Eur-lex.europa.eu [online]. 2004 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32004R2007>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 656/2014 vymezuje pravidla a povinnosti při ochraně vnější hranice v případě operativní spolupráce řízené agenturou FRONTEX. Stanovuje cíle ochrany vnějších hranic k zajištění sledování překračování vnější hranice a záchraně lidského života. Účelem tedy je zabránit nedovolenému překročení hranice, omezit přeshraniční trestnou činnost a zadržet osoby překračující hranice bez patřičných povolení.

Mezi základní úkoly organizace řadíme především podporu, koordinaci a vývoj společné správy evropských hranic tak, aby byly v souladu s Listinou základních práv EU. Agenturu tedy můžeme chápat jako podpůrnou instituci, která zajišťuje příslušným orgánům členských států zodpovědných za ochranu hranic pomoc při spolupráci v rámci zemí EU a poskytuje jim operativní podporu. Agentura je zodpovědná především za: provoz systému ostrahy hranic EUROSUR, poskytování operativní a technické pomoci na vnější hranici, řízení operativní spolupráce mezi členskými zeměmi, analýzu rizik, řízení společných návratových akcí na žádost členského státu, spolupráci se třetími zeměmi, zásahy okamžitého nasazení jednotek pohraniční stráže.⁴³

6.2 Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (ESAO)

Dne 9. května 2010 dle *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 439/2010* byl zřízen Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu. Jedná se o agenturu EU se zkratkou „ESAO“ a jejím hlavním úkolem je zlepšit spolupráci mezi úřady členských zemí, které jsou zaměřeny na azylovou problematiku. Dalším úkolem je podpora členských států, jejichž přijímací a azylový systém čelí mimořádnému tlaku ze strany přicházejících osob ze třetích zemí. V neposlední řadě také agentura usiluje o zefektivnění společného azylového systému.

Podpora úřadů členských států v oblasti azylu je zaměřena především na oblasti: shromažďování, analýzy a předávání informací o třetích zemích, odkud pocházejí žadatelé o mezinárodní ochranu, přemísťování osob užívajících této

⁴³ Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex). [European-union.europa.eu](https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/frontex_cs) [online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/frontex_cs

ochrany, výměnu a předávání informací o ověřených postupech v otázce mezinárodní ochrany, vzdělávání pracovníků příslušných azylových orgánů a soudů jednotlivých členských zemí a identifikaci možných rizik a získávání informací o nich.

Podpora azylových úřadů členských států, které jsou pod enormním tlakem, není jen po stránce poradenství a poskytování informací o zemích původu žadatelů, ale také prostřednictvím vysílání podpůrných azylových týmů nebo poskytnutím odborných tlumočnických služeb.

Celkově se tak agentura snaží o zlepšení jednotného evropského azylového systému „Common European Asylum System (CEAS)“ na území EU i mimo něj, kde spolupracuje se třetími zeměmi původu žadatelů.

Dne 19. ledna 2022 agentura Evropské unie pro otázky azylu (EUAA) nahradila Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO) na základě rozhodnutí Rady č. 2021/2303 ze dne 9. prosince 2021. Tímto rozhodnutím došlo ke změně úřadu na plnohodnotnou agenturu EU.⁴⁴

6.3 Agentura pro základní práva (FRA)

Jedná se o agenturu EU, která je nezávislým subjektem s cílem poskytovat odborné poradenství a nezávislou pomoc v oblasti lidských práv. Agentura byla zřízena *Nařízením Rady (ES) č. 168/2007* a spolupracuje především s příslušnými orgány EU, koordinačním výborem OSN v oblasti lidských práv, občanskými skupinami a zeměmi usilujícími o vstup do EU.

Činnost agentury se přímo odvíjí od programové strategie přijaté Radou Evropské unie, která je vždy stanovena na pět let. Mezi základní oblasti, kde agentura působí, patří například: oběti trestných činů a jejich odškodnění, ochrana osobních údajů a soukromí, justiční spolupráce mimo trestní věci, diskriminace, práva dětí, xenofobie, rasismus, přistěhovalectví a ochrana migrantů.⁴⁵

⁴⁴ Migrační politika EU: Zahájení činnosti nové Agentury EU pro otázky azylu. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/>

⁴⁵ Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). European-union.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/fra_cs

6.4 Eurojust

Eurojust je orgánem EU, který vznikl Nařízením Rady Evropské unie 2002/187/SSV. Po přijetí Lisabonské smlouvy došlo v roce 2008 k rozsáhlé reformě Eurojustu za účelem zlepšení efektivity boje proti terorismu.

Jedná se o jednotku v oblasti justiční spolupráce při vyšetřování a trestním stíhání mezi členskými státy, kterým také umožňuje a usnadňuje soudní spolupráci. Úkolem orgánu Eurojust je navázat spolupráci mezi orgány členských států, a ty jsou na žádost Eurojustu povinny neprodleně zahájit vyšetřování, trestní stíhání nebo sestavit společné operační vyšetřovací týmy a společně postupovat v dané kauze.

S problematikou migrace také souvisí páčání trestné činnosti ať už ze strany migrantů nebo osob, které se podílejí na tzv. novodobém obchodu s lidmi, proto je pro úplnost třeba zmínit i orgány a agentury, které působí v oblasti prosazování a vymáhání práva.

6.5 Europol

Agentura Europol vznikla v roce 1999 za účelem posílení spolupráce mezi donucovacími a policejními orgány EU a členskými státy. Jejím hlavním úkolem je předcházení a boj proti trestné činnosti, do které jsou zapojeny dva a více států EU nebo se jedná o mezinárodní trestnou činnost či terorismus.

Důležité je zmínit, že veškeré operativní akce Europolu musí být vždy výhradně po dohodě s orgány dotčených členských států na jejichž území k akcím dochází. Stejně tak Europol nemá oprávnění k použití donucovacích prostředků, ale pouze vydává hodnocení hrozeb ze strany organizovaného zločinu, závažné trestné činnosti nebo terorismu, které jsou důležitým aspektem pro bezpečnost EU.

Struktura Europolu je členěna do různých sekcí s rozdílným zaměřením a působením, ale vzhledem k tématu této práce stojí za zmínku například Evropské centrum pro boj s terorismem, které zahájilo svou činnost počátkem roku

2016. Jeho účelem bylo posílení přeshraničního vyšetřování jako reakce na zvýšený přísun uprchlíků v rámci probíhající migrační vlny a spáchaných teroristických útoků v Paříži v roce 2015 a s tím také související zvýšení aktivity v oblasti boje proti převaděčství s názvem operace MARE.⁴⁶

6.6 Schengenský informační systém II (SIS II)

V případě Schengenského informačního systému (SIS II) se jedná již o druhou generaci, která byla spuštěna v roce 2013. Zřízení, provoz a užívání systému je upraveno primárně dvěma hlavními předpisy:

Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006, o provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), které upravuje vedení příslušných záznamů o občanech třetích zemí z důvodu odepření vstupu na území členských států.

Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2007/533/SVV, o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), které upravuje všechny ostatní kategorie záznamů a jsou vedeny v SIS II.

V rámci revize právního řádu přijala Rada tři nařízení o používání SIS II, která mají postupně nahradit současná rozhodnutí a nařízení. Tyto přijaté úpravy legislativy mají systém opět zefektivnit a posílit bezpečnost EU. Jedná se o Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1862 ze dne 28. listopadu 2018 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech, o změně a o zrušení rozhodnutí Rady 2007/533/SVV a o zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1986/2006 a rozhodnutí Komise 2010/261/EU, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1861 ze dne 28. listopadu 2018 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti hraničních kontrol, o změně Úmluvy k provedení Schengenské dohody a o změně a zrušení nařízení (ES) č. 1987/2006 a Nařízení Evropského

⁴⁶ About Europol: Helping make Europe safer. Europol.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>

parlamentu a Rady (EU) 2018/1860 ze dne 28. listopadu 2018 o využívání Schengenského informačního systému při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. Tato nová nařízení mají postupně začít platit od prosince 2021.⁴⁷

Systém jako takový je jedním z hlavních článků schengenské spolupráce sloužící ke zvýšení bezpečnosti a snížení rizik při volném pohybu osob a věcí v schengenském prostoru. Jedná se o rozsáhlou evropskou databázi údajů, díky kterým mají příslušné úřady členských zemí přístup ke společným informacím při kontrolách na vnějších hranicích, ve vnitrozemí, při posuzování žádostí o vízum nebo udělování povolení k pobytu. Obsahem jsou informace o osobách a věcech, které sem vložily úřady nebo orgány členských zemí jako například: záznamy o odepření vstupu nebo pobytu, záznamy o osobách hledaných za účelem zatčení nebo vedení soudního řízení, záznamy o osobách a věcech pořízených skrytou nebo zvláštní kontrolou nebo záznamy o věcech hledaných z důvodu zabavení nebo zajištění jako důkazu pro trestní řízení.

Druhá generace systému přinesla zlepšení jako například ukládání biometrických údajů osob (fotografie, otisky prstů), rozšíření typů záznamů (krádeže platebních prostředků, motorových člunů, kontejnerů, dokladů totožnosti atd.), vzájemné propojování záznamů, ale především má usnadňovat a posílit sdílení informací mezi policejními, celními a hraničními orgány.

Systém se skládá ze tří základních částí: *centrální část systému*, kde jsou uložena veškerá data od všech států a sloužící jako hlavní centrální databáze, *národní část systému*, která je oddělená od centrální části a jsou v ní uložena pouze data státu, který jej spravuje a v neposlední řadě zabezpečená *komunikační infrastruktura* mezi centrální a národní částí systému sloužící k přenosu požadovaných informací k oprávněným orgánům a úřadům.⁴⁸

Každý stát využívající systém SIS II má zřízenou tzv. národní centrálu SIRENE, která zajišťuje mezinárodní policejní spolupráci v rámci tohoto systému a pomocí její komunikační infrastruktury jsou žádány a poskytovány doplňující

⁴⁷ Druhá generace Schengenského informačního systému (SIS II). Eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114544>

⁴⁸ Druhá generace Schengenského informačního systému (SIS II) [online]. 2019 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legissum:l14544>

informace k záznamům vedených v SIS II a popřípadě je také poskytována další spolupráce.

6.7 Informační systémy EU a jejich správa

Vytvoření, vývoj a správu rozsáhlých integrovaných informačních systémů na poli spravedlnosti, bezpečnosti, správy hranic, migrace, práva a vnitřních věcí má na starosti decentralizovaná agentura EU „eu-LISA“. Mezi hlavní informační systémy především patří: Vízový informační systém (VIS), Schengenský informační systém (SIS II), Eurodac a systémy které jsou zatím ve fázi vývoje a testování: Entry Exit System (EES), systém pro cestovní informace a povolení ETIAS.

Agentura tak pomáhá udržovat bezpečnost uvnitř schengenského prostoru a umožňuje členským státům výměnu informací v oblasti jednotné vízové politiky EU. Díky tomu je osobám na území EU umožněno volně a bezpečně cestovat, a zároveň nedocházelo k ohrožení samotné bezpečnosti unie. Agentura byla zřízena již v roce 2011 a sídlí v Tallinnu v Estonsku a poskytuje služby především státům EU a přidruženým státům jako například Norsko, Švýcarsko, Island, které jsou součástí schengenského prostoru. EU-lisa velmi úzce spolupracuje s agenturami a institucemi typu Europol, Frontex nebo Eurojust. Aktuálním významným úkolem, na kterém pracuje a který schválil Evropský parlament, je „interoperabilita“, jde především o posílení, rozvoj a propojení jednotlivých informačních systémů, které má ve své správě. V současné době jsou tyto systémy rozdrobené, díky čemuž hrozí riziko nedostatku potřebných informací.

V roce 2019 přijala Rada dvě nařízení, kdy vytvořila rámec pro nastavení interoperability mezi jednotlivými informačními systémy EU sloužícími pro společnou správu hranic, zajišťování bezpečnosti a řízení migrace. Dojde tedy k vytvoření „Evropského vyhledávacího portálu“, díky kterému budou mít příslušné orgány možnost například: vyhledávat současně v různých informačních

systémech, porovnávat a vyhledávat biometrické údaje osob nebo ověřovat, zda konkrétní osoba nemá v systémech vícenásobnou totožnost.⁴⁹

Vízový informační systém je v provozu již od roku 2011, slouží k usnadnění udělování zatím jen krátkodobých víz a ke správě jejich databáze. Systém pomáhá vízovým, pohraničním, azylovým a migračním orgánům při kontrole příslušníků třetích zemí, kteří potřebují pro vstup do schengenského prostoru krátkodobé vízum. Příslušné orgány také využívají systém pro porovnávání biometrických údajů osoby za účelem ověření její totožnosti nebo k zamezení krádeže či zneužití totožnosti jiných osob.

Eurodac je databáze obsahující otisky prstů žadatelů o azyl u osob, které jsou evidovány v jednotlivých členských státech nebo přidružených zemích. Systém slouží k provádění Dublinského řízení a pomáhá příslušným orgánům při: ověřování, zda osoba nepožádala o azyl v jiném členském státě, zda se osoba nedopustila v minulosti nezákonného vstupu na území EU nebo určení, který stát je příslušný k rozhodnutí o žádosti.

Etias neboli *Evropský systém pro cestovní informace a povolení* je v současné době stále ve fázi vývoje a testování a vzhledem k dopadům spojených s opatřeními v souvislosti s onemocněním COVID-19 se neustále odkládá datum jeho nasazení do ostrého provozu, které by mělo být v roce 2023. Systém bude sloužit pro předběžné kontroly osob, které nepodléhají vízové povinnosti a v nutných případech bude možné dotčeným osobám odmítnout vstup na území EU.

Systém vstupu/výstupu (Entry-Exit system „EES“) bude mít za úkol shromažďovat informace o vstupu, výstupu a odepření vstupu příslušníkům třetích zemí, kteří budou překračovat vnější hranice schengenského prostoru. Nasazením tohoto systému dojde k urychlení a zlepšení kvality hraniční kontroly především díky automatickému výpočtu zbývající možné doby pobytu v schengenském prostoru a automatické identifikaci osoby, která překračuje dobu povoleného pobytu. Datum nasazení systému se také vlivem opatření v souvislosti

⁴⁹ Informační systémy pro boj proti trestné činnosti a ochranu hranic EU. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/it-systems-security-justice/>

s onemocněním COVID-19 několikrát změnilo a v současné době je plánované na rok 2022.

Evropský informační systém rejstříku trestů (ECRIS-TCN) byl zřízen již v roce 2012 a jak vyplývá z názvu systému umožňuje příslušným orgánům členských států přístup a sdílení informací o osobách odsouzených v trestních věcech. V současné době se však v systému nacházejí informace pouze o občanech EU, ale v roce 2019 byla přijata opatření, kdy bude systém nejpozději do roku 2023 obsahovat centrální databázi s informacemi o odsouzených státních příslušnících z třetích zemí včetně osob bez státní příslušnosti.⁵⁰

7 VÝVOJ MIGRACE

Po vyvrcholení migrační krize v roce 2015 zavedla EU řadu opatření na zmírnění dopadů migrace a snažila se o její udržení v přijatelném měřítku. Byla aktivována integrovaná opatření pro politickou reakci na krizi (IPCR). Díky zavedeným opatřením se téměř o 90 % snížil počet nelegálních vstupů na území EU.

Mezi hlavní trasy kudy do EU proudí migranti můžeme řadit především trasy přes *východní, západní a centrální Středomoří, Afriku* a v posledních letech vznikají migrační tlaky na *hranici s Běloruskem*.

Do vývoje migrace do značné míry zasáhla i přijatá opatření v souvislosti se šířením onemocnění COVID-19. Projevilo se to téměř ve všech statistikách v klesajících tendencích včetně podaných žádostí o azyl i v nedovoleném překročení vnější hranice. Jen pro zajímavost uvádím nárůst o téměř 46 % v roce 2020, kdy ve Španělsku vzrostl nelegální vstup osob na jejich území.

⁵⁰ Evropský informační systém rejstříků trestů – informace o odsouzených státních příslušnících třetích zemí (ECRIS-TCN). Publications.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: http://publications.europa.eu/resource/cellar/d948c8c0-a0b2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1

7.1 Migrační trasy do EU

Trasa přes východní Středomoří je užívána k nelegálním vstupům do Bulharska, Řecka a na Kypr. V největší míře byla tato trasa užívána v roce 2015, od této doby příliv nelegálních vstupů značně poklesl především díky navázané spolupráci s Tureckem. Prohlášení Turecka a EU má dvě hlavní zásady: migranti, kteří přijdou po této trase do Řecka a nepožádají o azyl nebo pokud bude zamítnut, budou vráceni zpět do Turecka a za každého navraceného migranta syrské národnosti zpět do Turecka bude do EU přesídlen jiný migrant ze Sýrie. V roce 2019 byl pokles nelegální migrace v této oblasti téměř ve výši 90 % oproti roku 2015 a vývoj má pozvolnou klesající tendenci i přes zvýšený tlak v roce 2020. Díky uzavřenému prohlášení se také povedlo snížit počet úmrtí na moři.⁵¹

Trasou přes západní Středomoří se nelegální migranti dostávají do Španělska, a to jak po moři tak po souši. Tuto trasu využívají především migranti cestující z Maroka, Alžírsko a zemí subsaharské Afriky. Tato trasa zaznamenala maximální příliv v roce 2018 a od té doby má klesající tendenci především díky navázané spolupráci s Marokem a investicím ze strany EU k posílení ochrany hranic a boje proti nelegálnímu obchodování s migranty. V případě *trasy přes západní Afriku* se nelegální migranti dostávají na Kanárské ostrovy. V roce 2006 zde vypukla migrační krize s názvem „cayucos“, kdy se na ostrovy vylodilo více než 31 000 migrantů. V následujících letech klesl počet na cca 1 500 vstupů a v roce 2020 bylo naopak zaznamenáno desetkrát více vstupů touto trasou do Španělska oproti roku 2019. Tato trasa je využívána především pro cesty z Gambie, Senegalu, Maroka, Mauritánie a Západní Sahary. V případě trasy do Španělska přes Kanárské ostrovy se jedná o nebezpečnou plavbu podél západoafrického pobřeží, kdy nejkratší možná vzdálenost je 100 km a nebo může dosáhnout délky až 1 600 km při cestě z Gambie.⁵²

⁵¹ Migrační toky na trase přes východní Středomoří. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>

⁵² Migrační toky na trasách přes západní Středomoří a západní Afriku. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/western-routes/>

Trasa přes centrální Středomoří je využívána migranty, kteří cestují především ze severní Afriky, pro vstup na Maltu nebo do Itálie a jako tranzitní země slouží Tunisko a Libye. Jedná se o nebezpečnou a dlouhou cestu po moři, kdy tato trasa byla nejvíce užívána v letech 2015 až 2017. Po roce 2017 postupně docházelo k útlumu ve využívání této trasy až do roku 2020, kdy začala být znovu hojně frekventována.⁵³

Na *vnější hranici EU s Běloruskem* došlo v roce 2021 ze strany Běloruska k usnadnění tranzitu nelegálních migrantů především ze Sýrie, Iráku a Afghánistánu, kdy se za pomoci běloruské vlády snažili překonat hranice a dostat se do Litvy, Polska a Lotyšska. Jedlo se o reakci na zavedená omezující opatření ze strany EU vůči Bělorusku, kdy EU takto reagovala na podvodný průběh prezidentských voleb, které se konaly v roce 2020 v Bělorusku. Bělorusko ve své zemi tvrdě zakročilo proti účastníkům protestu, novinářům a opozici a zavedlo proti nim násilná represivní opatření a často docházelo k zatýkání. EU tyto volby nepovažovala za spravedlivé a svobodné a jejich výsledek neuznala. Bělorusko se tak snažilo pomocí tzv. hybridních útoků za využití migrantů ovlivnit jednotný politický postoj členských států EU odsouhlasený na zasedání Evropské rady dne 25. června 2021.⁵⁴

7.2 Dopady a hodnoty migrace v EU

Můžeme říct, že po poslední migrační krizi došlo k nárůstu sexuálního násilí, teroristických útoků, výtržností a dalších nepokojů ze strany migrantů. Konkrétně teroristické útoky v posledních letech znamenaly četné ztráty na životech, kdy neznámější útok v EU se odehrál 13. listopadu 2015 v Paříži, kde bylo zraněno 413 osob a o život přišlo 130 lidí. Dva útočníci byli identifikováni původem z Iráku a měli přijít v rámci migrační vlny do Řecka, kde byli evidováni na základě předložených padělaných syrských dokladů.

⁵³ Migrační toky na trase přes centrální Středomoří. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route/>

⁵⁴ Vztahy EU s Běloruskem. Consilium.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eastern-partnership/belarus/>

Německo jako nejčastější cílová země migrantů rovněž zaznamenala od roku 2015 nárůst trestné činnosti u migrantů, v roce 2015 byl nejvyšší, a to až o 80 % oproti roku 2014. Největší podíl na trestné činnosti ze strany migrantů v Německu mají Syřané, Albánci a migranti z Kosova. Mezi nejčastější páchanou trestnou činností řadíme především krádeže a majetkovou trestnou činnost, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody a obchod s drogami.

V Německu došlo po první migrační vlně k nasycení trhu práce, ale tento optimistický pohled dlouho netrval, protože většina migrantů byla mladého produktivního věku a jejich začlenění do společnosti bylo velmi obtížné. Bylo to dáno především absencí vzdělání a znalosti jazyka.

V současné době na základě přijatých opatření k řešení otázek migrace je oproti migrační vlně v roce 2015 příliv migrantů zhruba na ¼ tehdejších hodnot. Je však třeba si uvědomit, že příliv lidí již není způsoben pouze válečnými konflikty nebo pronásledováním z různých důvodů, ale velká část míří do EU za účelem zlepšení kvality života. Většina těchto lidí pochází ze zemí Afriky, kde odhadem aktuálně žije cca 1,2 miliardy obyvatel a podle odhadů pro rok 2050 by se tento počet měl až zdvojnásobit. Situace aktuálně není až tak vážná, jak ji některá média prezentují, ale EU by se touto možnou hrozbou měla velmi vážně zabývat a na základě toho upravit svoji migrační politiku.

Ke konci roku 2021 žilo v EU celkem 447,3 miliónů obyvatel, z toho 23 miliónů obyvatel (5,1 %) byli občané třetích zemí a 37 miliónů (8,3 %) byli osoby narozené mimo EU. Podíváme-li se na povolení k pobytu těchto osob, tak zjistíme, že celých 38 % bylo uděleno z rodinných důvodů, zatímco z pracovních důvodů jich bylo pouze 17 %, azylantů bylo 9 %, za účelem vzdělání 3 % a 32 % bylo uděleno z jiných důvodů. Bezkonkurenčně nejvíce zastoupená národnost třetích zemí s povolením k pobytu v EU je Ukrajina, která dosahuje hodnoty téměř 600 tisíc, dalšími státy, které se pohybují v rozmezí 50 000 až 120 000, je Maroko, Indie, Sýrie, Brazílie, Venezuela, Rusko, Čína a Turecko.

Mezi národnosti s nejvyšším počtem prvožadatelů o azyl v EU patří Sýrie, Afghánistán, Venezuela, Kolumbie, Irák, Pákistán a Turecko. V posledních letech počet prvožadatelů klesá a země, kde byly žádosti nejvíce podávány jsou Německo, Španělsko, Francie, Řecko a Itálie. Procentuální počet přiznaných

statusů uprchlíka se pohybuje kolem 40 % a nejvíce jich přišlo od osob ze Sýrie, Venezuely a Afghánistánu.⁵⁵

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Dotazníkový výzkum

8.1 Úvod

V předcházejících kapitolách diplomové práce bylo rozebíráno téma migrace po teoretické stránce. V následující části bych se rád věnoval danému tématu z praktického hlediska a k tomuto účelu jsem zvolil formu výzkumného šetření. Výzkum byl proveden pomocí dotazníkové formy.

Cílem výzkumné části bylo zmapovat názory a přesvědčení obyvatel České republiky v otázkách spojených s migrací do EU. Jejich pohled na pozitivní a negativní dopady migrace v oblastech bezpečnosti, kultury a sociálního prostředí a v čem spatřují hlavní hrozby. Zda vnímají migraci jako přínos nebo naopak jako určitou možnost ohrožení, co si myslí o schopnosti integrace uprchlíků, kdo má na ní hlavní podíl a jakým způsobem může migrace ovlivnit trestnou činnost na území členských států apod.

Otázky jsem volil uzavřené s nabídkou několika možných odpovědí, ale vždy bylo nutné vybrat pouze jedinou odpověď. Respondentům bylo umožněno jednotlivé otázky přeskočit, pokud by na některé z nich nechtěli odpovídat. Dotazník obsahoval celkem patnáct otázek včetně otázek k zařazení respondenta do jednotlivých kategorií jako například věk, pohlaví apod. Uzavřené otázky byly zvoleny především z důvodu následného vyhodnocování a práci se získanými daty.

⁵⁵ Statistické údaje o migraci do Evropy. Evropská komise [online]. 2021 [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/statistics-migration-europe_cs#pro-zstvaj-v-evrop

Dotazník byl proveden zcela anonymní formou bez sbírání osobních dat od respondentů jako je například jméno nebo emailová adresa. K oslovení respondentů jsem primárně použil dostupné sociální sítě, osobní rozhovor, popřípadě jsem využil telefonní hovor, kdy jsem takto kontaktoval rodinné příslušníky, přátele, kamarády a kolegy z práce. Musím konstatovat, že převážná část respondentů byla získána především ze sociálních sítí, a to hlavně z důvodu přijatých opatření v souvislosti se šířením onemocnění Covid-19, která osobní kontakt s lidmi značně komplikovala.

K vytvoření samotného dotazníku, jeho rozšíření k respondentům a datového skladu jsem využil internetovou službu *Formuláře* od společnosti *Google*. Nabízela se ještě internetová stránka *survio.com*, která však umožňuje jedné osobě opakované vyplnění dotazníku a tím by mohlo dojít k možnému zkreslení získaných dat od respondentů. Služba *Formuláře* od spol. *Google* toto nedovoluje a v případě, že respondent bude chtít dotazník vyplnit opakovaně, bude upozorněn, že jej již vyplnil a nebude mu umožněn opakovaný vstup. Jediná možnost, jak toto obejít, je založení dalšího účtu a jeho následné ověření, což se domnívám, že nikdo z respondentů neudělal z důvodu pracnosti a časové náročnosti. Na určité úskalí ve využití služby *Formuláře* jsem narazil v případě přihlášení respondenta k vyplnění dotazníku, jelikož podmínkou bylo mít u společnosti zřízen účet. Nejedná se o nijak velký problém, protože povědomí o společnosti *Google* je v současné době vysoké. Je to způsobeno rozšířeným využíváním jeho funkcí, jako například e-mailových služeb nebo služeb webové stránky *youtube.com*. Proto bych rád zdůraznil, že data získaná prostřednictvím dotazníku jsou od reálných osob.

Konečný počet dotázaných respondentů je celkem devadesát šest. Otázka s nejnižším počtem odpovědí má skóre devadesát tři, drtivá většina otázek je však v maximální výši, tedy devadesáti šesti odpovědí. Sběr dat probíhal od 1. ledna 2022 do 3. února 2022. Pro ověření srozumitelnosti otázek a odpovědí jsem provedl kontrolní předvýzkum, při kterém byl dotazník vyplněn za mé účasti spolu s deseti osobami z řad rodiny, práce a přátel. Na základě výstupních poznatků jsem dotazník upravil. Nejednalo se však o zásadní zásahy do podstaty dotazníku, šlo spíše o drobné korekce.

Po ukončení sběru dat jsem provedl analýzu dotazníkového šetření, získaná data jsem vyhodnotil, exportoval do tabulek, na podkladě kterých se vytvořila grafická vyobrazení a data budu dále interpretovat v následujících podkapitolách své práce.

8.2 Metodologie výzkumu

V praktické části diplomové práce bylo využito metody teoretické analýzy dotazníkové formy výzkumu za využití digitálních a informačních technologií.

Nejprve byla stanovena hypotéza „respondenti mají strach z dopadů migrace na EU a ČR, především ze zatížení sociálního systému a zvýšení trestné činnosti a zastávají názor, že kvalitní a úplná integrace migrantů není zcela možná“. Z těchto důvodů byly na začátku položeny otázky typu, zda je migrace pro EU přínosná a zda je téma migrace důležité. Dále byli respondenti dotazováni například zda mohou být uprchlíci bezpečnostní hrozbou pro EU a v čem především spatřují problémy migrace. V neposlední řadě byli dotazováni na zdroj informací a kdo nese hlavní odpovědnost za integraci uprchlíků.

Dotazník byl zaměřen na větší počet osob a cílem bylo přiblížit se počtu sta respondentů, což se podařilo naplnit. Kvalita získaných informací se odvíjí především od konstrukce dotazníku, využití nástroje poskytnutého od společnosti Google a na spolehlivosti odpovědí jednotlivých respondentů, kteří se do výzkumu zapojili.

Jedním z problémů byla formulace jednotlivých otázek a příslušných možností odpovědí, aby nedocházelo k sugestivnímu nebo mnohoznačnému působení na dotazované osoby. Dalším problémem byla srozumitelnost a jednoduchost otázek i odpovědí pro všechny skupiny respondentů. Popsané problémy se povedlo úspěšně překonat a při namátkovém oslovení osob, které se výzkumu zúčastnily bylo zjištěno, že ani jeden z výše zmíněných problémů nezjistily a dotazník byl z jejich pohledu korektní. Velkou výhodou dotazníku je možnost statistického zpracování získaných dat.

Dotazník byl zpracován na základě studia odborné literatury, dostupných internetových zdrojů a nabytých praktických zkušeností při několikaleté službě

u cizinecké policie České republiky. Pro účely výzkumu bylo sestaveno pouze jedno zadání dotazníku se stejnými otázkami pro všechny skupiny respondentů za účelem získání dat k hypotézám diplomové práce.

8.3 Průběh získávání dat a interpretace

- Zajištění zkoumaného vzorku respondentů
- Zpracování získaných dat
- Analýza dat
- Vyhodnocení

Před samotným zahájením dotazníku byli respondenti vždy náležitě seznámeni s oblastí, které se výzkum týká a za jakým účelem jsou data získávána – tedy k získání dat pouze a výhradně pro účely výzkumného šetření této diplomové práce. Respondenti byli dále před začátkem poučeni, že získaná data jsou zcela anonymní a nedochází ke sběru žádných osobních informací včetně emailové adresy a získané odpovědi, názory a stanoviska se žádným způsobem nedotknou respondentů.

Při vyhodnocování získaných dat bylo použito procentuálního výpočtu, jehož výstupy jsou zaznamenány v níže uvedených grafech. Otázky byly účelově pokládány tak, aby byly získány základní informace o respondentech a do maximální možné míry odrážely jejich osobní názory a postoje k dané problematice. Těchto záměrů bylo taktéž dosaženo.

8.4 Vyhodnocení získaných dat

Po skončení dotazníkového výzkumu byla vytvořena tabulka v *Microsoft Excelu*, do které jsou zaznamenány všechny odpovědi respondentů, kteří se výzkumu zúčastnili. Dále byla shromážděná data zpracována do grafů a ta byla následně postupně analyzována a vyhodnocena. V hodnocení jednotlivých otázek není věnována pozornost směrodatné odchylce a není tak sledována statistická

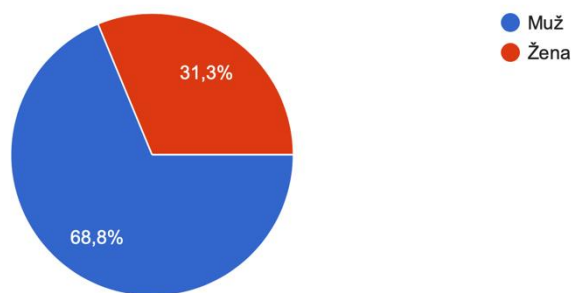
významnost. Z těchto důvodů může být do určité míry ovlivněna interpretace dotazníkového výzkumu.

Tento postup pomohl k potvrzení stanovené hypotézy před začátkem samotné realizace výzkumu.

Otázka č. 1: **Jaké je vaše pohlaví?**

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

1) Jaké je Vaše pohlaví?
96 odpovědí

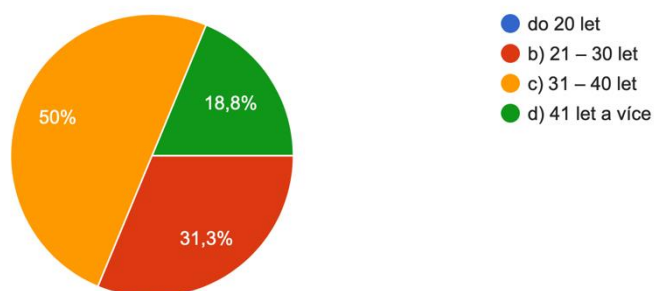

Graf zobrazující pohlaví ukazuje, že z dotazovaných osob je celkem 68,8 % mužů a 31,3 % žen.

Otázka č. 2: **Do které věkové kategorie spadáte?**

Graf č. 2: Věkové kategorie

2) Do které věkové kategorie spadáte?
96 odpovědí

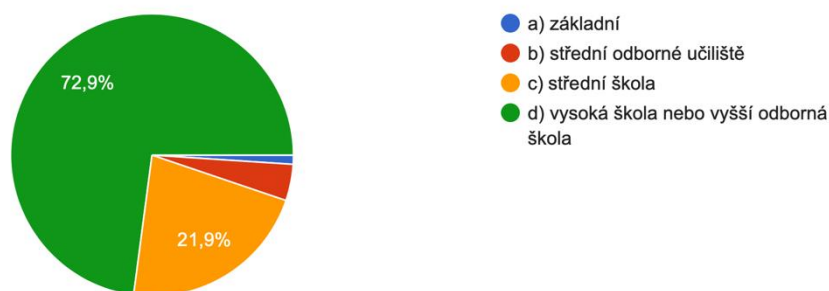

Z grafu, který znázorňuje věkové skupiny respondentů je zřejmé, že věkovou kategorií „do dvaceti let“ se nepodařilo oslovit nebo nebyli ochotni se výzkumu účastnit. Naopak značně převažuje věková kategorie „31–40 let“, kde odpovědělo přesně 50 % respondentů. Zastoupení věkové kategorie „21–30 let“ dosáhlo výše 31,3 % a věková kategorie „41 let a více“ má zastoupení ve výši 18,8 % z celkového počtu respondentů.

Otázka č. 3: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
96 odpovědí

Při pohledu na graf o vzdělání respondentů je zřejmé, že drtivá většina respondentů, přesně 72,9 %, má vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání. Může to být odrazem zájmu sledovat vývoj a trendy v oblasti migrace stejně jako zájmu o okolní dění ve společnosti v souvislosti s vlivem a vývojem ve vztahu k EU. V případě středoškolského vzdělání se jedná o zastoupení ve výši 21,9 %, skupina se vzděláním ze středního odborného učiliště je zastoupena ve výši 4,2 % a osoby se základní vzděláním ve výši přesně 1 %.

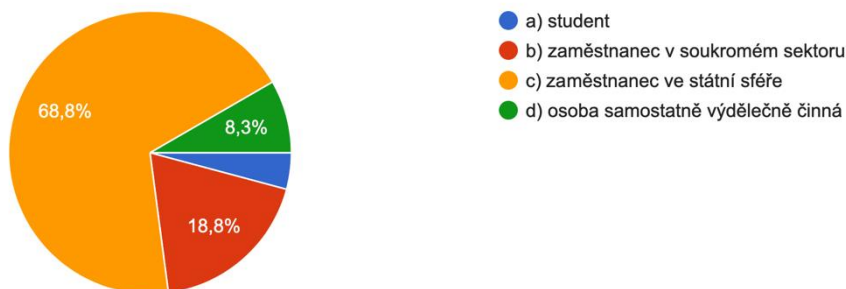
Podle výše popsaných hodnot je možné dojít k závěru, že s klesající úrovní vzdělání klesá i motivovanost buď k účasti na dotazníku, ale domnívám se, že jde spíše o vazbu se zájmem o sledování téma migrace v EU. K tomuto závěru jsem dospěl především proto, že byla do velké míry oslovena skupina se středoškolským vzděláním nebo s výučním listem.

Otázka č. 4: **Do které kategorie spadáte?** (se zaměřením na pracovní zařazení)

Graf č. 4: Pracovní zařazení nebo studium

4) Do které kategorie spadáte?

96 odpovědí

Z grafu k pracovnímu zařazení respondentů je zřejmé, že nejpočetnější skupinou jsou zaměstnanci ve státním sektoru v hodnotě 68,8 %. Druhá nejpočetnější skupina ve výši 18,8 % jsou zaměstnanci v soukromém sektoru. Třetí nejpočetnější skupinou jsou osoby samostatně výdělečně činné se zastoupením 8,3 % a nejméně zastoupená je skupina studentů s počtem 4,2 %.

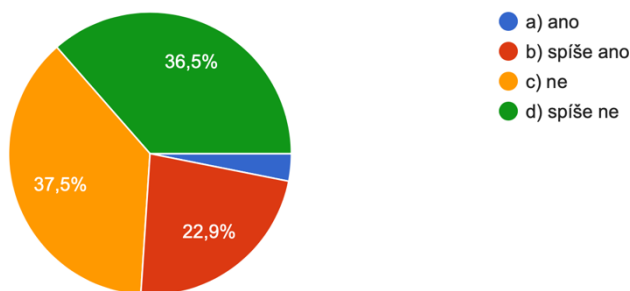
Z výše uvedených hodnot můžeme dojít k nabízejícímu se závěru, že motivovanost lidí sledovat migrační situaci v EU je nejvyšší u státních zaměstnanců, což může být do značné míry způsobeno největší provázaností orgánů členských států a EU a tím i možným dopadem na tato pracovní místa.

Otázka č. 6: **Vezmeme-li v úvahu ekonomickou, sociální a kulturní stránku migrace, myslíte si, že je přínosem pro EU?**

Graf č. 6: Přínosnost migrace po stránce ekonomické, sociální a kulturní pro EU

6) Vezmeme-li v úvahu ekonomickou, sociální a kulturní stránku migrace, myslíte si, že je přínosem pro EU?

96 odpovědí

Graf týkající se přínosnosti migrace v otázce ekonomické, sociální a kulturní ukazuje, že pouze 3,1 % respondentů vnímá migraci v daných otázkách jako přínos pro EU. Celých 22,9 % respondentů se přiklání k názoru, že migrace může být spíše přínos pro EU. Naopak 37,5 % respondentů si myslí, že migrace je v daných otázkách nepřínosná a 36,5 % respondentů je toho názoru, že migrace je v této otázce spíše nepřínosná.

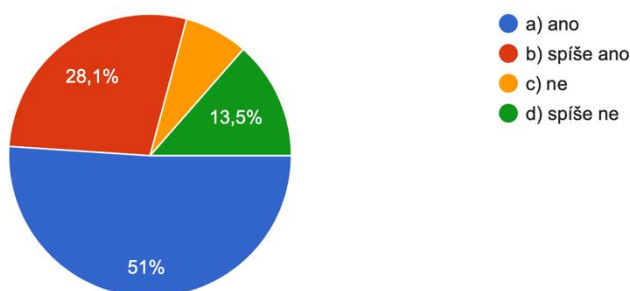
Z toho vyplývá, že celých 74 % respondentů vnímá migraci v otázce sociálního, ekonomického a kulturního přínosu pro EU negativně a nevidí v těchto oblastech žádný přínos pro stávající stav a vývoj společnosti.

Otázka č. 7: **Je podle vás ze sociálního nebo kulturního pohledu téma migrace důležité?**

Graf č. 7: Důležitost migrace ze sociálního a kulturního hlediska

7) Je podle Vás ze sociálního nebo kulturního pohledu téma migrace důležité?

96 odpovědí

Celých 51 % respondentů se přiklání k názoru, že téma migrace v sociálním a kulturním měřítku je velmi důležité. Stejně tak 28,1 % respondentů si myslí, že toto téma je z jejich pohledu spíše důležité. Pokud spojíme skupinu respondentů, kteří považují toto téma za důležité a druhou skupinu, která se k tomuto názoru spíše přiklání, dostaneme se na hodnotu 78,1 %. Z toho lze usuzovat, že většinová část respondentů si uvědomuje důležitost otázek a dopadů migrace na společnost a život v EU.

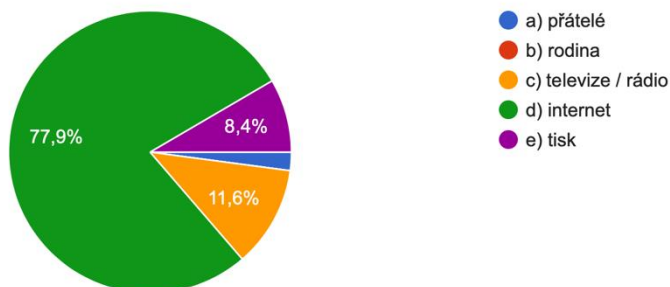
Skupina respondentů, kteří se domnívají, že téma spíše důležité není má 13,5 % a skupina, která si myslí, že téma důležité není je pouze ve výši 7,3 %. Z toho vyplývá, že pouze 20,8 % respondentů téma migrace v kulturním a sociálním kontextu považuje za nedůležité.

Otázka č. 8: Odkud čerpáte informace k migraci a uprchlíkům?

Graf č. 8: Zdroj informací o migraci

8) Odkud čerpáte informace k migraci a uprchlíkům?

95 odpovědí

Z grafu vyplývá, že drtivá většina, přesně 77,9 % z dotázaných respondentů používá jako zdroj informací k migraci internet. To jen potvrzuje skutečnost velkého nárůstu digitalizace dnešní doby a rozšířenost internetu především mezi mladší generací.

Druhým hlavním zdrojem informací respondenti uvedli televizní a radiové zdroje v celkové výši pouze 11,6 %, což téměř v při porovnání s internetem je zanedbatelné číslo. Lze z toho dojít k závěru, že v dnešní době lidé raději sami informace vyhledávají z různých zdrojů, než aby si je nechali předkládat prostřednictvím televizních nebo radiových vysílání.

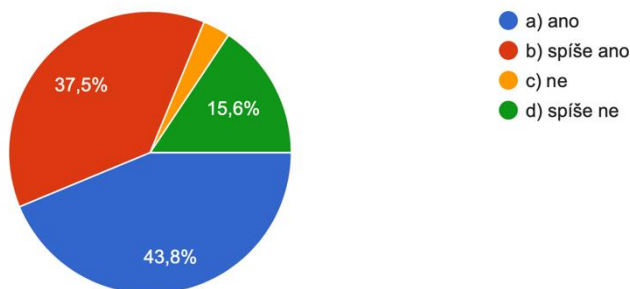
Třetím největším zdrojem je tisk ve výši 8,4 %. Čtvrtou skupinou jsou přátelé pouze 2,1 %. Nikdo z respondentů neoznačil rodinu jako zdroj informací o migraci.

Otázka č. 9: **Myslíte si, že uprchlíci jsou bezpečnostní hrozbou pro EU?**

Graf č. 9: Uprchlíci jako bezpečnostní hrozba pro EU

9) Myslíte si, že uprchlíci jsou bezpečnostní hrozbou pro EU?

96 odpovědí

Z grafu o bezpečnostní hrozbě ze strany uprchlíků pro EU vyplývá, že celých 43,8 % respondentů vnímá uprchlíky jako hrozbu. Stejně tak celých 37,5 % vidí v uprchlících spíše hrozbu. Pouze 15,6 % dotazovaných v nich hrozbu spíše nevidí a pouhých 3,1 % dotázaných uprchlíky vůbec jako hrozbu nevnímají.

Ze získaných hodnot je jasně vidět, že převážná část, přesně 81,3 %, obyvatelstva v ČR vnímá uprchlíky jako bezpečnostní hrozbu. Otázkou zůstává, zda je tento strach oprávněný na podkladě vlastních zkušeností nebo je tento názor značně posílen informacemi z médií, u kterých se dá v některých případech diskutovat o reálné pravdivosti podsouvaných informací. Do určité míry může být tento postoj u respondentů zkreslen například i předsudky nebo strachem z neznámého.

Otázka č. 10: V čem spatřujete hlavní problémy migrace?

Graf č. 10: Hlavní problémy migrace

10) V čem spatřujete hlavní problémy migrace?

93 odpovědí

Z pohledu na graf zobrazující hlavní problémy přílivu uprchlíků do EU vidíme, že celých 50,5 % respondentů mají obavy z páchaní trestné činnosti ze strany uprchlíků. Dalším převládajícím názorem u 41,9 % dotázaných je zatěžování sociálního systému EU a jednotlivých členských států. Pouhých 7,5 % respondentů vidí hrozbu v terorismu. Zajímavé je, že nikdo z dotázaných si nemyslí, že by mohli snižovat nabídku práce nebo přinášet závažná onemocnění.

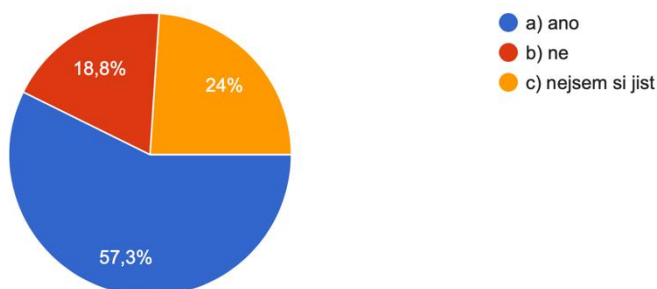
První a největší kategorie může být značně ovlivněna médii, která poskytují videa a reportáže ze zemí jižní Evropy, kde koncentrace uprchlíků nabrala značných rozměrů a byla zde vybudována záchytná centra, kde jsou uprchlíci shromažďováni a kde čekají na další vývoj.

Otázka č. 11: **Setkali jste se někdy s uprchlíkem?**

Graf č. 11: Setkání respondentů s uprchlíkem

11) Setkali jste se někdy s uprchlíkem?

96 odpovědí

Graf zobrazuje data k otázce, zda se respondent někdy setkal s uprchlíkem. Dle mého názoru je zarážející, že celých 57,3 % respondentů se domnívá, že se s uprchlíkem již setkali. Nabízí se otázka, zda to bylo v ČR nebo například při pobytu na dovolené v zemích jižní Evropy. Myslím, že by to mohla být zajímavá otázka pro další výzkum.

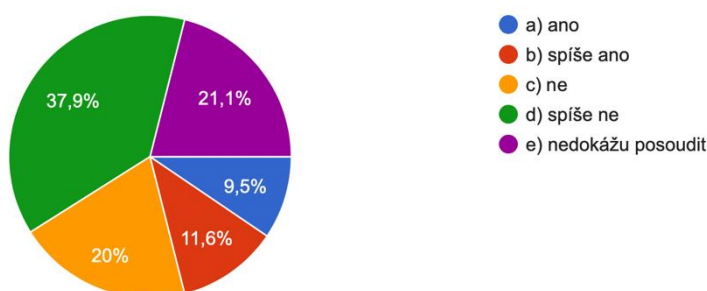
Pouze 18,8 % dotázaných je přesvědčeno, že se s uprchlíkem nikdy nesetkali a přesně 24 % respondentů se si zcela není jistých, zda se s ním někdy potkali.

Otázka č. 12: **Myslíte si, že je reálná možnost integrace uprchlíků v EU?**

Graf č. 12: Reálnost integrace uprchlíků v EU

12) Myslíte si, že je reálná možnost integrace uprchlíků v EU?

95 odpovědí

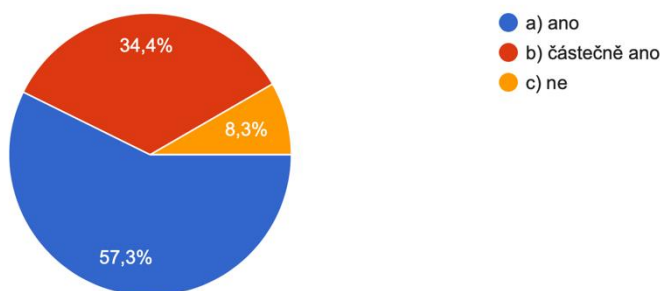
Ze získaných dat, která jsou vyobrazena v grafu vidíme, že pouze 21,1 % respondentů si myslí, že je reálná nebo spíše reálná možnost integrace uprchlíků v EU. Naopak více než polovina respondentů, přesně celkem 57,9 % dotázaných, si myslí, že možnost integrace není reálná nebo spíše není reálná. Téměř čtvrtina respondentů, celkem 21,1 %, je toho názoru, že tuto problematiku nejsou schopni posoudit.

Otázka č. 13: **Má podle vás vliv země původu migranta na úroveň integrace do společnosti EU?**

Graf č. 13: Vliv země původu na míru integrace do společnosti v EU

13) Má podle Vás vliv země původu migranta na úroveň integrace do společnosti EU?

96 odpovědí

Na grafu je vidět, že drtivá většina respondentů (91,7 %) se domnívá, že země původu může mít značný nebo částečný vliv na úspěšnou integraci do společnosti v EU a pouze 8,3 % dotázaných se domnívá, že země původu nemá vliv na úspěšnou a úplnou integraci.

Můžeme z toho vyvodit závěr, že dle většinového názoru respondentů by úřady měly do určité míry přihlížet k zemi původu odkud migranti do zemí EU přicházejí. Tento pohled na věc však může být do velké míry velmi citlivé a problematické téma a v určitém ohledu by se mohlo dokonce jednat o diskriminaci jednotlivých národností, což je v dnešní době nepřijatelné.

Příslušné orgány by sice měly brát v úvahu názory a postoje společnosti, kterou do určité míry zastupují a chrání její zájmy, avšak k této problematice by

měly přistupovat s maximální opatrností a zvážit možnosti, které se nabízejí stejně jako pečlivě analyzovat možné důsledky spojené s přijatými opatřeními.

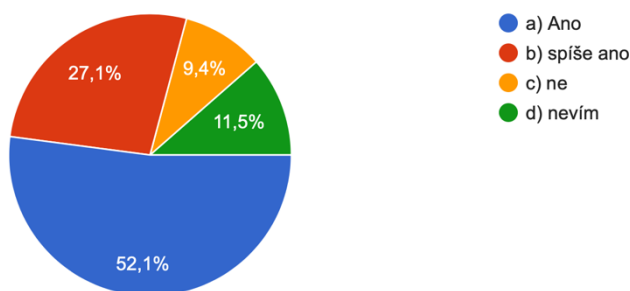
Osobně si myslím, že v této věci by se k jednotlivým migrantům mělo přistupovat v zásadě individuálně a otázku země původu zvažovat vždy ke každé osobě jednotlivě a v širším kontextu s ostatními podmínkami a důvody k migraci do EU.

Otázka č. 14: Myslíte si, že u cizinců vstupujících nelegálně na území EU je míra rizika stát se potenciálními pachateli trestné činnosti vyšší?

Graf č. 14: Míra rizika stát se potenciálním pachatelem trestného činu u nelegálních migrantů

14) Myslíte si, že u cizinců vstupujících nelegálně na území EU je míra rizika stát se potenciálními pachateli trestné činnosti vyšší?

96 odpovědí

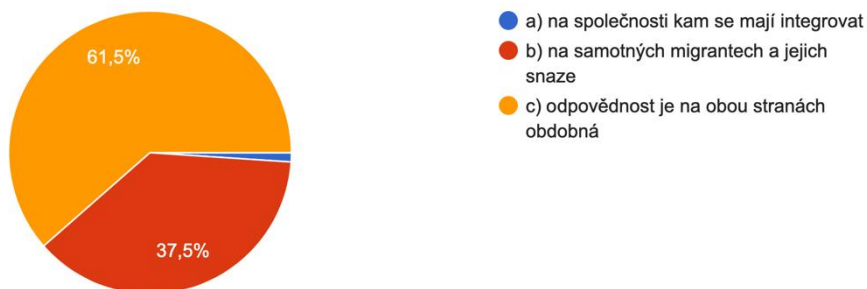
Z hodnot znázorněných v grafu vidíme, že celých 79,2 % respondentů zastává názor, že u osob, které na území EU vstupují nelegálně je míra rizika stát se pachateli trestného činu vyšší nebo zde hrozí určité riziko, že by k tomu mohlo dojít. Naopak pouhých 9,4 % dotázaných si myslí, že nelegální vstup na území EU není spojeno s možností, že by tyto osoby mohly být v budoucnu pachateli trestných činů. Pouze 11,9 % respondentů není schopno posoudit provázanost nelegálního vstupu na území a následnou možnost páčání trestné činnosti.

Otázka č. 15: Na kom je hlavní odpovědnost za integraci migrantů do společnosti EU?

Graf č. 15: Hlavní odpovědnost za integraci migrantů do EU

15) Na kom je hlavní odpovědnost za integraci migrantů do společnosti EU?

96 odpovědí

Při pohledu na hodnoty grafu vidíme, že 61,5 % respondentů zastává názor, kdy se domnívají, že odpovědnost za úspěšnou míru integrace migrantů do společnosti EU nesou obě strany podobným dílem. 37,5 % dotázaných si myslí, že hlavní odpovědnost v otázce integrace je na samotných migrantech, kteří do zemí EU přicházejí. Pouhé 1 % respondentů vidí hlavní vliv na úspěšnou integraci ve společnosti, kam migranti přicházejí.

Osobně se přikláním k názoru a souhlasím s většinou, že na úspěšné integraci do společnosti nesou podíl obě strany. Otázkou však je, do jaké míry, protože pokud nebude zájem o začlenění ze strany příchozích osob, pak se protistrana může snažit sebe více, ale k úspěšné a úplné integraci nemůže dojít. Hlavní snaha by dle mého názoru měla být primárně na straně migrantů, kteří do fungující a zaběhnuté společnosti přicházejí a pokud chtějí být součástí této společnosti, tak by bez výhrad měli respektovat a přijmout zdejší zákony, zvyky a obyčejy a neměli by naopak prosazovat své, jelikož oni jsou ta strana, která se snaží o začlenění do stávající společnosti a nikoliv naopak.

8.5 Vyhodnocení hypotézy a závěry výzkumného šetření

Pro výzkumnou část diplomové práce byla stanovena hypotéza: „Respondenti mají strach z dopadů migrace na EU a ČR, ze zatěžování sociálního

systému a zvyšování trestné činnosti a zastávají názor, že kvalitní a úplná integrace migrantů není zcela možná.“

Pro vyhodnocení hypotézy částečně sloužila otázka č. 6, kde pouhých 26 % respondentů si myslí, že migrace může být v otázce sociální, kulturní a ekonomické stránky přínosem pro EU. Z otázky č. 7 bylo zjištěno, že 79,1 % respondentů vnímá otázku migrace jako důležitou. U otázky č. 9 vyšlo najevo, že 81,3 % respondentů se domnívá, že uprchlíci můžou být bezpečnostní hrozbou. Otázka č. 10 poskytla odpověď na hlavní problémy migrace z pohledu respondentů, kde celých 50,5 % respondentů má obavy z páčání trestné činnosti a 41,9 % se obává zatěžování sociálních systémů v zemích EU. Otázka č. 12 vytvořila náhled na názor respondentů o možnosti úplné integrace, kdy pouze 21,1 % se domnívá, že integrace je možná. Z otázky č. 14 vyplynulo, že celých 77,2 % respondentů má obavu z páčání trestné činnosti u cizinců vstupujících na území EU nelegálně. Zajímavá byla otázka č. 15, které ukázala, že 61,5 % respondentů si myslí, že odpovědnost za úspěšnou integraci je jak na straně cílové společnosti, tak na samotných migrantech. 37,5 % je toho názoru, že hlavní váha je na migrantech.

Z výše uvedených informací získaných za využití výzkumného šetření, kterého se zúčastnilo celkem 96 respondentů, byla stanovená hypotéza potvrzena. Respondenti si uvědomují závažnost migrace a dle získaných informací mají skutečně strach z hrozby páčání trestné činnosti a zatěžování sociálního systému ze strany uprchlíků. Stejně tak mají pochybnosti o úspěšné integraci uprchlíků do zemí EU.

Při zpracování dotazníkového průzkumu jsem si uvědomil, jak velmi je důležité formulovat otázky a správně volit slova, kdy špatně nebo neopatrně zvolené slovo v otázce může ovlivnit výsledky samotného průzkumu. Je třeba se zamyslet i nad tím, zda názory respondentů nejsou do značné míry ovlivněny mediální masáží ze strany některých médií a zda informace, které respondenti mají, se zakládají na nezkreslené pravdě a také zda jejich názory nejsou do určité míry ovlivněny předsudky a strachem z nových věcí a změn ve společnosti.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se rozhodl zpracovat problematiku spojenou s migrací v EU. Práce byla rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje vymezením a definováním základních pojmů, historii migrace a migrační politiky, typologii, orgánům EU spojených s migrací, vývojem a společnou migrační politikou. Praktická část je zaměřena na provedení výzkumného šetření formou dotazníku, jehož cílem bylo zmapovat pohled obyvatel České republiky v otázkách spojených s migrací do EU, jejich pohled na pozitivní a negativní dopady migrace v oblastech bezpečnosti, kultury a sociálního prostředí a v čem spatřují hlavní hrozby.

V úvodní části se práce věnuje migračním teoriím, které se snaží vysvětlit příčiny migrace a její dopady na společnost. V této části se objevují různé teorie, které se svým vymezením liší. Stejně je to i v případě samotné migrace, neboť se jedná o komplexní problematiku, která zasahuje do rozdílných vědních oborů, které na ni nahlízejí z vlastní perspektivy a tím dochází ke značným rozdílům v definici. Práce dále popisuje historii migrace již od prvních přesunů obyvatel na dnešním území Evropy, které sahají hluboko do historie naší civilizace. Dalo by se říci, že lidé se odjakživa přemísťovali z místa na místo a sledovali tak své rozdílné cíle. Nahlédneme-li do minulosti, a porovnáme tehdejší a současné migrační politiky státních zřízení, zjistíme, že se v mnoha věcech shodují. Jde především o kontrolu migračních toků, bránění ve vstupu na území státu nežádoucím osobám nebo naopak snaha přilákat do země žádoucí osoby, jako například bohaté, vzdělané nebo zkušené migranty.

Čtvrtá a pátá část práce jsou věnovány vývoji migrační politiky v EU, o které se dá hovořit ještě před vznikem samotné EU ve druhé polovině 20. století, kdy mezi sebou některé státy uzavíraly mezinárodní smlouvy. Mezi základní smlouvy patří Schengenská dohoda, Dublinská úmluva a řada dalších smluv, které byly po vzniku Evropské unie začleněny do jejího právního rámce. Na základě těchto přijatých úmluv se postupně začala budovat jednotná společná migrační politika EU, která se vyvíjí do dnes, jelikož jednání mezi státy EU není jednoduché a jednotlivé státy mají ke smlouvám své výhrady, které je třeba řádně projednat. Společné migrační politice EU je věnována celá kapitola, kde jsou postupně

rozebrány jednotlivé programy, smlouvy, pakty, plány a přístupy k daným okruhům této problematiky, které se snaží EU postupně upravit do komplexního celku a tím značně zefektivnit a urychlit jednotlivé postupy a přístupy.

V práci jsou rozebrány jednotlivé zásadní orgány a organizace EU, které působí v problematice a otázkách migrace uvnitř i vně EU. V unii působí velké množství komisí, orgánů a organizací, které mají různorodé zaměření jako například FRONTEX, EUAA (která nahradila ESAO), FRA, Europol. Na samotném zajištění běhu se přímo podílí jen pět hlavních orgánů: Rada Evropské unie, Evropská rada, Evropská komise, Evropský parlament a Evropský soudní dvůr. Je zde pojednáno i o vývoji migrace, dopadech na členské státy a o současných migračních trasách, kudy proudí hlavní vlny migrantů do EU.

V praktické části byla stanovena hypotéza „Respondenti mají strach z dopadů migrace na EU a ČR, ze zatěžování sociálního systému a zvyšováním trestné činnosti a zastávají názor, že kvalitní a úplná integrace migrantů není zcela možná.“ Na základě informací získaných za využití výzkumného šetření, kterého se zúčastnilo celkem 96 respondentů, byla stanovená hypotéza potvrzena. Respondenti si uvědomují vážnost tématu migrace a dle získaných informací mají strach z hrozby páchaní trestné činnosti a zatěžování sociálního systému ze strany uprchlíků. Stejně tak mají obavy z úspěšné integrace uprchlíků do zemí EU.

Z mého pohledu je současná legislativní stránka migrace, společné postupy a celkové zázemí a řešení migrace na velmi dobré teoretické úrovni. Vidím problém v realizaci návrhů a postupů v praxi a také v pružné reakci řešit neprodleně konkrétní nově vzniklé problémy. Je to dáno především vlivem velkého množství členských států a schvalovacích procesů, kdy k přijetí určitých změn a zavedení do praxe trvá nepřiměřeně dlouho. Do velké míry je to ovlivněno tím, že státy na evropském kontinentu zastávají přístup solidárního, sociálního a právního státu. EU tak není schopna rychle reagovat a tím se stává do určité míry zranitelná. Tento stav velkého počtu migrantů není dlouhodobě udržitelný a pokud by neustále docházelo k enormnímu přílivu migrantů, a to především nelegálních migrantů, pak se země Evropy dostanou do stavu, který nebude finančně ani ekonomicky udržitelný.

Když nahlédneme na agentury a informační technologie zaměřené na migraci, na kterých EU pracuje, tak opět vidíme obdivuhodnou snahu dostat migraci pod kontrolu a mít o ní téměř dokonalý přehled. Opět se ale jedná pouze o teoretickou rovinu. Samotné myšlenky, funkce a poslání systémů jsou velmi dobře promyšlené, ale při využití v realitě naráží na velké množství problémů. Ať už se jedná o neochotu lidí je používat nebo jejich neznalost, či technické a materiální komplikace. Dalším problémem v této oblasti v posledních letech se stala opatření přijatá v souvislosti s šířením onemocnění COVID-19, která již několikrát odsunula data nasazení nových systémů nebo upgrady stávajících systémů.

Domnívám se, že migrace může mít pozitivní i negativní vliv na jednotlivé členské státy i celou EU a je jen na příslušných autoritách, aby politiku a přístup správně nastavily. Měly by omezit nebo v ideálním případě téměř vymýtit nelegální migraci, a právě naopak využít možných pozitivních dopadů migrace na naši společnost. Především ve formě přílivu nové pracovní síly, kterou tak nutně potřebujeme nebo přílivu tzv. nových chytrých mozků, a tím napomohly rozvoji naší společnosti.

Odborným cílem práce byla analýza podmínek, rozbor právních předpisů týkajících se migrace v EU a také náhled do historie migrace a s ní spojené migrační politiky. Specifický cíl byl zaměřen na analýzu a vytvoření souboru hlavních společných právních norem, pravidel a předpisů týkajících se migrace, které jsou závazné pro všechny členské státy. Téma diplomové práce „Vývoj migrace z pohledu Evropské unie, historie, současný stav, trendy, aktuální přijímané závěry a perspektivy společných evropských postupů“ bylo komplexně a přehledně zpracováno za využití dostupných zdrojů, k některým tématům byl poskytnut vlastní názor a tím se stanoveného cíle práce podařilo dosáhnout.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Monografie

BADE, Klaus J. Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Utváření Evropy. ISBN 80-7106-559-5.

BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. Ekonomie evropské integrace. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

DEMUTH, Andreas. Some Conceptual Thoughts on Migration: Theoretical and methodological issues in migration research. 2000. Agozino: Aldershot, Ashgate. ISBN 0 7546 1273 2.

DOČKAL, Vít, ed. Česká politika v Evropské unii: evropský integrační proces a zájmy České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4076-9.

DRBOHLAV, Dušan. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. Evropská unie. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.

HABICH, Lukáš a Martin KLOUBEK. Činnost policejních služeb: stav k 1.6.2019. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2019. ISBN 978-80-7251-481-6.

KOUDELKA, Josef. Imigrace a liberalismus: dopady migrace, teorie a možná řešení. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-454-4.

PALÁT, Milan. Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2013. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-161-0.

PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu: (oblast policejní a justiční spolupráce): vysokoškolská právnická učebnice. 4., doprac., konsolidované vyd. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské učebnice (Linde). ISBN 978-80-7201-686-0.

PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie. 2. přepracované a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.

PÍTROVÁ, Lenka. Aktuální právní aspekty migrace. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-162-5.

PÍTROVÁ, Lenka. Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-48-2.

SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. Migrace a kulturní konflikty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0.

SCHEU, Harald Christian a Michal ČÁSTEK. Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. Eupress. ISBN 978-80-7408-031-9.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Cizinecké právo: česká legislativa: (soubor zákonů). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, [2019]. ISBN 978-80-7380-776-4.

Zákonná úprava, nařízení a směrnice

Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let: Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva. KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ [online]. 2005 [cit. 2021-11-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0184:FIN:CS:PDF>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II) [online]. Busel: Úřední věstník Evropské unie, 2006 [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1987&from=DE>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 765/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví požadavky na akreditaci a dozor nad trhem týkající se uvádění výrobků na trh a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 339/93 [online]. Štrasburk: Úřední věstník Evropské unie, 2008 [cit. 2021-10-09]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0765&from=EN>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/788 ze dne 17. dubna 2019 o evropské občanské iniciativě [online]. Štrasburk: Úřední věstník Evropské unie, 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0788&from=FR>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex) [online]. Štrasburk: Úřední věstník Evropské unie, 2016 [cit. 2021-10-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32016R0399>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1806 ze dne 14. listopadu 2018, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni [online]. Štrasburk: Úřední věstník Evropské unie, 2018 [cit. 2021-10-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32018R1806>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1896 ze dne 13. listopadu 2019 o Evropské pohraniční a pobřežní strážci a o zrušení nařízení (EU) č. 1052/2013 a (EU) 2016/1624 [online]. Brusel: Úřední věstník Evropské unie, 2019 [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32019R1896>

Nařízení vlády č. 215/2017 Sb. o stanovení výjimek z vízové povinnosti a z osvobození od vízové povinnosti [online]. 2017 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-215>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS [online]. Štrasburk: Úřední věstník L 158, 30/04/2004 S. 0077-0123, 2004 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32004L0038>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení

neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí [online]. Štrasburk: Úřední věstník Evropské unie, 2008 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0115&from=FR>

Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je. EUR-Lex.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2021-11-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:CS:PDF>

Tampere European council 15 AND 16 OCTOBER 1999. Evropská rada, Rada Evropské unie [online]. 1999 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/21059/tampere-european-council-presidency-conclusions.pdf>

Ženevská úmluva – Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951, ve znění Newyorského protokolu. OSN [online]. 1951 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů [online], 1999 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu (zákon o azylu) [online]. 1999 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>

Vyhláška č. 428/2010 Sb. stanoví okruh cizinců, kteří mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území České republiky pouze na základě uděleného letištního průjezdního víza [online]. 2010 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-428>

Vyhláška č. 429/2010 Sb. stanoví výjimky z povinnosti cizince požádat o vízum nebo povolení k pobytu na místně příslušném zastupitelském úřadu [online]. 2010 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-429>

Usnesení vlády České republiky ze dne 27. dubna 2020 č. 468 o Programu pro implementaci vnitrostátních částí informačních systémů EU v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (Program eu-INIS) [online]. 2020 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/usneseni-vlady-c.468_2020_program-eu-inis.pdf

Usnesení vlády České republiky ze dne 2. dubna 2014 č. 148 Národní schengenský plán 2014 [online]. 2014 [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/narodni-schengensky-plan-2014.aspx>

Odborné periodika a články

DRBOHLAV, Dušan; UHEREK, Zdeněk, Reflexe migračních teorií [online]. 112. 2007 [cit. 2021-11-01]. ISSN 1212-0014. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

KADERÁBKOVÁ, Božena. Teorie lidského kapitálu, jeho vliv na konkurenceschopnost [online]. 2016 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/136966/kaderabkova.pdf

Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu. Eur-lex.europa.eu [online]. 24. září 2008 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:jl0038>

PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, Cristina. Vybraní teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik [online]. 2010 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Cristina-Prochazkova-Ilnitichi/publication/294280983_Vybrane_teorie_migrace_a_jejich_vyznam_pri_vytvareni_migracnich_politik/links/5b3f0d054585150d2309c54d/Vybrane-teorie-migrace-a-jejich-vyznam-pri-vytvareni-migracnich-politik.pdf

Nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 ze dne 26. října 2004 o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie. Eur-lex.europa.eu [online]. 2004 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32004R2007>

Internetové zdroje

About Europol: Helping make Europe safer. Europol.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>

Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). European-union.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/fra_cs

Druhá generace Schengenského informačního systému (SIS II) [online]. 2019 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legissum:l14544>

Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex). European-union.europa.eu [online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/frontex_cs

Evropský informační systém rejstříků trestů – informace o odsouzeních státních příslušníků třetích zemí (ECRIS-TCN). Publications.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: http://publications.europa.eu/resource/cellar/d948c8c0-a0b2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1

Glossary on Migration: International organization for law [online]. 2019 [cit. 2021-10-12]. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

Informační systémy pro boj proti trestné činnosti a ochranu hranic EU. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/it-systems-security-justice/>

International organization for imigration [online]. [cit. 2021-10-12]. Dostupné z: <https://www.iom.int/glossary-migration-2019>

Máte jasno v pojmech? Amnesty International Česká republika [online]. 2016 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>

Migrační politika EU: Zahájení činnosti nové Agentury EU pro otázky azylu. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/>

Migrační toky na trase přes centrální Středomoří. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route/>

Migrační toky na trase přes východní Středomoří. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>

Migrační toky na trasách přes západní Středomoří a západní Afriku. Consilium.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/western-routes/>

Nelegální migrace v ČR v období od 1. 1. 2021 do 31. 12. 202. Policie.cz [online]. 14. ledna 2022 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-cr-v-obdobi-od-1-1-2021-do-31-12-2021.aspx>

Plán politiky v oblasti legální migrace {SEK(2005) 1680}: SDĚLENÍ KOMISE. Eur-lex.europa.eu [online]. Brusel: KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ, 2995, 21.12.2005 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005DC0669&from=SL>

Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Společná přistěhovalecká politika pro Evropu: zásady, opatření a nástroje. Eur-lex.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52008DC0359>

Schengen: průvodce evropským prostorem bez hranic. Evropský parlament [online]. 2021 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20190612STO54307/schengen-pruvodce-evropskym-prostorem-bez-hranic>

Smlouva o Evropské unii / Maastrichtská smlouva. Evropský parlament [online]. 1992 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

Statistické údaje o migraci do Evropy. Evropská komise [online]. 2021 [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_cs#pro-zstvaji-v-evrop

Summit OSN pro uprchlíky a migranty: Vše co jste chtěli vědět. OSN [online]. 1951 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/summit-osn-pro-uprchliky-a-migranty/>

United Nations: Peace, dignity and equality on a healthy planet. *United Nations* [online]. [cit. 2021-10-23]. Dostupné z: <https://www.un.org/en>

Vztahy EU s Běloruskem. Consilium.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eastern-partnership/belarus/>

Who Counts as a Migrant? Definitions and their Consequences. Migrationobservatory [online]. 2019 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/who-counts-as-a-migrant-definitions-and-their-consequences/>

WORLD MIGRATION REPORT 2020 [online]. Switzerland: International Organization for Migration, 2020 [cit. 2021-10-23]. ISBN e-ISBN 978-92-9068-789-4. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf